

NORDRE LAND
KOMMUNE

Handlings- og økonomiplan 2021- 2024 med budsjett 2021

Nordre Land kommune

Ved behandling i formannskapet 17.11.2020 ble følgende endringer i rådmannens forslag til Handlings- og økonomiplan 2021-2024 med budsjett 2021 vedtatt:

1. Nordre Land kommunestyre vedtar Handlings- og økonomiplan 2021-2024 med budsjett 2021 med følgende endringer:

- Redusert kuttforslag vikarvakter kr. 2.000.000
- Styrking dagtibus kr. 260.000
- Ekstra ressurs grunnbemanning kr. 650.000
- Tilbakeført ressurs PPT kr. 350.000
- Brøyting private veier tilbakeført kr. 125.000
- Politisk styring, hovedutvalg for helse, omsorg og oppvekst kr. 100.000

Finansieres ved:

Ramme for organisasjonsutvikling reduseres med kr. 127.000

Avsetning til disposisjonsfond reduseres med kr. 3.358.000

Restareal inntil 500 m² som aktuelt tilleggsareal for tilstøtende eiendommer settes til en pris av kr. 50,- pr. m²

2. Kommunedirektøren gis fullmakt til å kunne disponere tjenesteområdenes netto driftsbudsjett på de ulike ansvar, arter og funksjoner, innenfor de enkelte tjenesteområder i samsvar med vedtatt økonomireglement.

3. Gebyrer og betalingssatser vedtas i samsvar med delen Gebyr og betalingssatser 2021 i vedlagt Handlings- og økonomiplandokument.

4. Ved beregning av forskuddstrekk for året, benyttes de av staten tillatte maksimalsatser.

5. For eiendomsskatteåret 2021 skal det skrives ut eiendomsskatt i hele kommunen, jf. Esktl. § 3 Side 10 av 11 første ledd bokstav a.

6. Den alminnelige eiendomsskattesatsen for skatteåret 2021 er 7 promille, jf. Esktl. § 11 første ledd.

7. Differensiert skattesats for "eigedomar med sjølvstendige bustaddelar" (boliger og fritidsboliger), samt for ubebodde tomter, for skatteåret 2021 er 3,5 promille, jf. Esktl. § 12 bokstav a og b.

8. Det skrives ut skatt på det særskilte skattegrunnlaget redusert med tre syvendeler i 2021. (overgangsregel til esktl §§ 3 og 4 første ledd, første punkt).

9. Eiendomsskattevedtektene for Nordre Land kommune vedtatt i kommunestyresak 122/18, skal gjelde for eiendomsskatteåret 2020, jf. Esktl. § 10.

10. Eiendomsskatten skrives ut i to terminer, jf. Esktl. § 25 første ledd. Første termin er 20.04 og andre termin er 20.10.

11. Kommunedirektøren gis fullmakt til å fordele avsatt lønnsnett ut på de ulike virksomhetene/budsjettansvarene.

12. Kommunestyret vedtar at det i 2021 tas opp lån til finansiering av anleggsmidler med inntil kr. 135.063.000,-. Kommunestyret vedtar at det tas opp lån til videreutlån (Startlån) på kr 30.000.000,-.

13. Bruk av LEAN på skole, og gjennomgang av selvkost

Konsekvenser av vedtatte endringer i formannskapet på de økonomiske handlingsmålene netto driftsresultat og disposisjonsfond:

Økonomisk mål nr.1:

Budsjettert netto driftsresultat skal være minst 1,75 % av brutto driftsinntekter.

Måloppnåelse i planperioden

	2021	2022	2023	2024
Netto driftsresultat				
Mål	1,75	1,75	1,75	1,75
Måloppnåelse	1,34	1,27	1,28	1,25
Måloppnåelse %	Nei	Nei	Nei	Nei

Måltallene er beregnet eksklusiv avsetning og bruk av premieavviksfond.

Økonomisk mål nr.3:

Generelt disposisjonsfond skal trappes opp, og det langsiktige målet er 10 % av brutto driftsinntekter. Ved utgangene av økonomiplanperioden 2021-2024 skal det være minst 9 % av brutto driftsinntekter:

Måloppnåelse i planperioden

	2021	2022	2023	2024
Disposisjonsfond				
Mål	6 %	7 %	8 %	9 %
Måloppnåelse	6,33 %	6,82 %	7,32 %	8,04 %
Måloppnåelse i %	Ja	Nei	Nei	Nei

Innhold

1. Innledning	5
2. Kommuneplanens handlingsdel	6
2.1 Næringsutvikling og turisme	8
2.2 Oppvekst og utdanning	10
2.3 Helse, omsorg og velferd	12
2.4 Klima, miljø og areal.....	15
2.5 Bolig og nærmiljø	17
2.6 Kultur og frivillighet.....	19
2.7 Kommunen som organisasjon	20
3. Økonomiplan 2021-2024	22
3.1 Innledning	22
3.2 Ståstedsanalyse.....	24
3.3 Sentrale føringer	31
3.4 Økonomiske mål	32
3.5 Budsjett 2021	35
3.6 Investeringsprogram 2021-2024.....	43
4. Økonomiplan 2021-2024 med budsjett 2021 i tall	50
4.1 Bevilgningsoversikt – drift.....	50
4.2 Bevilgningsoversikt drift B-skjema (1B)	50
4.3 Bevilgningsoversikt – investering.....	50
4.4 Bevilgningsoversikt investering B-skjema (2B)	50
4.5 Økonomisk oversikt drift	50
4.6 Oversikt over gjeld og vesentlige forpliktelser.....	50
5. Gebyr og betalingssatser 2021	51

1. Innledning

2020 har vært et svært spesielt år. Covid-19 viruset har påvirket en hel verden siden februar. Norge ble stengt ned 12. mars, og hele kommune-Norge har virkelig fått sett nytten av planlegging for ulike scenarier og vi har fått testet beredskapen vår. I kriser ser en også hvor mange fantastiske ansatte Nordre Land kommune har. Ansatte har stått på dag og natt, endret og tilpasset seg for å sikre at alle innbyggerne i Nordre Land har fått de tjenestene de har krav på. Covid-19 pandemien koster og alle tiltak, innkjøp og endringer medføre store merkostnader og inntektstap for kommunen. I krisetider ser en også hvor viktig det er å ha et disposisjonsfond som gjør at kommunen er økonomisk robust til å stå igjennom krisen og kunne gjøre nødvendige tiltak for å på en best mulig måte trygge kommunens innbyggere. Ingen vet hvor lenge vi vil være påvirket av pandemien, og da ha tilstrekkelig med økonomiske ressurser er helt nødvendig for å kunne opprettholde driften.

Med koronapandemien fullt over oss, med fjernundervisning i skole og mange i karantene, er det vanskelig å vite hva den neste fire års perioden vil bringe. Vi må likevel legge en økonomisk levedyktig plan for årene som kommer. En sunn kommuneøkonomi er en forutsetning for god og framtidrettet tjenesteproduksjon. En sunn kommuneøkonomi krever at forholdet mellom inntekter og kostnader er bærekraftig over tid. Budsjett 2021 og økonomiplan 2021-2024 er lagt uten eventuelle merutgifter/mindreinntekter knyttet til korona. Det betyr at det ligger en forutsetning om at staten dekker kommunens merutgifter og inntektstap som følger av pandemien. Det er i henhold til lovnadene i statsbudsjettet.

Arbeidet med budsjettet for 2021 og økonomiplan 2021-2024 har vært svært utfordrende. Det er ikke lenger noe «buffer» som kan kuttes uten at det får særlige konsekvenser. Flatt fordelte prosentvise kutt («ostehøvel») har vært brukt i mange budsjettthøster tidligere, men med de utfordringene med å få et budsjett for 2021 i balanse og en økonomiplan i balanse, var ikke det mulig. Vi må se på en mer effektiv måte å yte tjenestene til innbyggerne på og vi må rigge en tjenesteyting for å møte framtidens utfordringer. Struktur er ofte løsningen.

I en budsjettthøst er det lett å få fokus på kutt og hva de økonomiske rammen ikke lenger tillater at vi gjør. Det er viktig å huske på at Nordre Land kommune yter tjenester til sine innbyggere for over 630 millioner kroner hvert år! Det er masse gode tjenester til innbyggerne i løpet av hele livet, ja faktisk fra allerede før de blir født. Nordre Land kommune har en satsning på barn og unge med et digitaliseringsløft i skole og barnehage. Alle på småskoletrinnet har sin egen ipad. Det er full satsning på BTI – Bedre Tverrfaglig Innsats og Nordre Land er deltaker i pilot for programfinansiering for regjeringens satsning på 0-24 samarbeidet. Vi opprettholder kompetanseteam, som er en ressurs for alle som jobber med barn og unge som trenger litt ekstra støtte. Hele kommunen samarbeider rundt barna for å gi best mulig tjenester til alle. I Nordre Land har vi en av Norges beste ungdomsklubber, som vi er så stolte av. Det gode tilbudet til ungdommen som Parken er, videreføres. Kommunen har et bredt utvalg for barn og ungdom i både kulturskolen, med kino osv.

I helse og omsorg er det en pågående satsning på dagtilbud. Kommunen har også fått tilskuddsmidler for 2021 for ha aktivitetstilbud for beboerne på sykehjemmet. Vi er med i FACT-team (et tverrfaglig team som retter seg mot personer med alvorlige psykisk lidelser) og vi har et ambulerende team som leverer gode resultater. Nordre Land kommune satser også på velferdsteknologi. Nye løsninger gjør det mulig at de som ønsker det kan bo hjemme lengre. Vi har et innsatsteam som følger opp og sikrer riktige individuelt tilpassede tjenester.

Fokuset er tidlig innsats og mestring. Vi har ressurser til å drive med tidlig innsats/hverdagsrehabilitering, også blant vokse og eldre, vi forebygger.

Vi satser på Bolyst i Nordre Land. En storstilt satsning fra kommunen og flere samarbeidspartnere, gjør at det snart er full fiberdekning. Vi har et trivelig og fint sentrum med mange møteplasser. Med Bolystsatsningen skal vi i årene som kommer bli enda mer attraktive for nye innbyggere og for bedrifter. Satsingen vil komme innbyggerne i Nordre Land kommune til gode, og det legger grunnlag for boattraktivitet og nye arbeidsplasser som bidrar til styrking av framtidige inntekter til kommunen.

Vi opplever at inntektene ikke strekker til for å fortsette å levere tjenester på den samme måten som vi har gjort eller på de samme stedene som tidligere. Befolkningsutviklingen i Nordre Land har vært negativ de siste årene, og bare i løpet av første halvår 2020 har vi blitt 38 færre nordrelendinger. Befolkningsframskrivninger viser at denne trenden vil fortsette også i årene som kommer. Med at vi blir færre blir det også færre barn og unge. I årene som kommer blir det færre barnehage- og skolebarn. Og det blir vesentlig flere eldre innbyggere i kommunen. Dette er klare utviklingstrekk som gjør at vi må vri ressursene over på de eldre. Vi må rigge en kommune som står robust til å møte framtidens behov for tjenester.

2. Kommuneplanens handlingsdel

I følge Plan- og bygningsloven skal det utarbeides en handlingsdel knyttet til kommuneplanens samfunnsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer. Handlingsdelen skal revideres årlig. Handlingsdelen er en mer konkret beskrivelse av hvordan mål og strategier fra kommuneplanens samfunnsdel skal følges opp i fireårsperioden, og den omhandler i første rekke kommunen som organisasjon og de kommunale sektorer som er underlagt kommunestyret.

Kommunestyret i Nordre Land vedtok samfunnsdelen til kommuneplanen i februar 2018. Det er viktig at innholdet i handlingsdelen er nært knyttet opp til samfunnsplanen for å klare å opprettholde retningen mot de langsiktige månene og strategiene. På den måte vil samfunnsdelen bli den overordnede ledetråden i arbeidet i kommunen. Ved å løfte fram de målsetningen og det vi ønsker å oppnå som ble prioritert som de viktigste områdene de neste årene, blir vi påminnet de overordnede målene om hvor Nordre Land-samfunnet skal bevege seg også den neste fireårs-perioden. Kommuneplanens handlingsdel skisserer de strategiene som skal følges for å kunne nå målene. Disse strategiene er viktige verktøy i arbeidet med virksomhetsplaner og planer på det enkelte tjenesteområdet, for at Nordre Land kommune sammen skal jobbe mot det de langsiktige målene som er skissert i samfunnsdelen.

Handlingsdelen for 2021-2024 er en konkretisering og synliggjøring av de satsninger og tiltak som skal iverksettes i tjenesteområdene i denne planperioden for å nå de litt mer langsiktige og overordnede punktene under «Dette må gjøres». Høsten 2020 ble planstrategien for perioden 2020-2023 vedtatt. Det legges opp til en videreføring av gjeldende kommuneplan, både areadelen og samfunnsdelen. Det skal innarbeides et avsnitt i samfunnsdelen som omhandler samfunnssikkerhet og beredskap. Dette vil da komme inn i handlingsplanen fra

2022-2025. I planstrategien er det også gjort en prioritering av planbehovet i perioden. Siden dette er nylig vedtatt, er det ikke planoversikt i denne handlingsdelen.

Med planstrategien ble også fokuset på handlings- og økonomiplanens viktige kobling mot andre kommunale planer påpekt. Det ble der trukket fram at arbeidet med handlings- og økonomiplan bør styrkes og startes tidligere, med en grundigere prosess med politikere involvert tidlig, i de langsiktige prioriteringene. Med ny kommunedirektør på plass tidlig i 2021, vil den øverste administrative lederen ha muligheten til å påvirke dette viktige planarbeidet, basert på en nylig vedtatt planstrategi med de føringene som er vedtatt der. For planperioden 2021-2024 vil handlingsplan være bygget på samme lest som tidligere år. Innbyggerfokus og medvirkning er viktig, og gjennomgående for alle handlinger og tiltak som trekkes fram for planperioden.

For å sikre en god sammenhengen i planene og bidra til at kommuneplanens samfunnsdel blir den ledestjernen som den skal være, vil rapporteringen på «Slik ser vi om vi er på rett vei» komme i årsmeldingen.

Overordnet visjon og mål for Nordre Land kommune:

Visjon

Ekte landsbyliv og levende grender

Overordna mål

Livskvalitet og bærekraftig utvikling

Livskvalitet i Nordre Land handler om å ha et godt liv; både det å ha et aktivt liv, å kunne realisere seg selv i arbeid og fritid, og å kunne oppleve en god helsetilstand og personlig trygghet.

Bærekraftig utvikling i Nordre Land handler om å styre utviklingen slik at vi ivaretar våre behov i dag, uten at det reduserer mulighetene for kommende generasjoner til å dekke sine behov. En utvikling og vekst som tillater at tilgjengelige ressurser kan brukes i dag, men med et langsiktig perspektiv til grunn.

De overordna målene om **livskvalitet og bærekraftig utvikling** skal ligge til grunn for all virksomhet i kommunen, og i utviklingen av samfunnet. Den samlede innsatsen innenfor de utvalgte samfunnsområdene, vil avgjøre om overordna mål, og mål innenfor samfunnsområdene oppnås.

Utvalgte samfunnsområder i Nordre Land:

- Næringsutvikling og turisme

- Oppvekst og utdanning
- Helse, omsorg og velferd
- Klima, miljø og areal
- Bolig og nærmiljø
- Kultur og frivillighet

2.1 Næringsutvikling og turisme

Næringslivet i kommunen er variert, og både industri, transport, handel og landbruk er viktige næringer. Kommunen tilhører Gjøvikregionen som bo- og arbeidsmarkedsregion, men også Lillehammer og Valdres er viktige regioner for kommunen. Næringslivet har, målt i antall arbeidsplasser, opplevd stabilitet de siste årene. Nyetableringer og gründere er mangelvare.

Handelsnæringen har generelt opplevd en utflating i omsetningen og landbruksnæringen er inne i en vedvarende omstilling. Handelsnæringen som resultat av endrede vaner, med bl.a. økt netthandel og landbruket som resultat av rasjonalisering og effektivisering.

Oppland fylkeskommune har i regional plan for byer og tettsteder (2016), klassifisert Dokka som områdesenter. Landsbyen Dokka har gjennom arbeid med stedsutvikling og prosjektarbeid blitt en landsby kjent for en aktiv kultur- og handelsvirksomhet med Landsbymarked, Landsbyfest og Landsbykonferanse. Landsbyen skaper identitet og vil stå sentralt i videre utviklingsarbeid. Det vil være viktig å videreutvikle Landsbytankegangen og jobbe aktivt med bolyst og omdømmebygging.

Bioøkonomi er en spennende satsing for Nordre Land. Skog og biologisk materiale fra landbruket, naturgrunnlaget med utmarksressurser og rekreasjonsprodukter gir oss muligheter til å ta del i det grønne skiftet og utvikle ny næring. Kommunen har store arealer som er attraktive for grønt reiseliv/bærekraftig turisme. Det er behov for utvikling av løsninger og produkter til denne sektoren, basert på kortreiste og biologiske fornybare ressurser der dette er mulig.

Effektivt bredbånd er en vesentlig forutsetning i alle næringer. Dette er en infrastruktur som må være på plass ift næringsutvikling og etableringer. Det må samarbeides med aktører innen bransjen, og sammen legge premisser for videre utbygging. Det må også legges et press på de som gir ut midler på området for å få en fortgang i utbyggingen.

Veger med god standard er en viktig forutsetning for næringslivet, både når det gjelder varetransport og persontransport, og god tilgjengelighet til opplevelser og hytteområder. Kommunen er et kollektivknutepunkt, med øst/vest forbindelse, og har en stor transportnæring.

Kompetanse og rekruttering – tilgang på god kompetanse og videreutvikling av eksisterende er vesentlig for utvikling i alle næringer. Kommunen ligger lavt på både utdanningsnivå og «kompetansearbeidsplasser». For å øke bevissthet hos unge om deres muligheter i lokalt næringsliv, og rekruttering generelt, er et tett samarbeid mellom skole, næringsliv og lokalsamfunn viktig. Samarbeid mellom næringslivet Dokka videregående skole, Høyskolen Innlandet, NTNU Gjøvik og andre utdanningsinstitusjoner i vårt distrikt blir viktig framover.

Automatisering og digitalisering vil gjøre at mange arbeidsplasser vil få nye kompetansekrav. Omstilling og digital kompetanse er stikkord.

Synnfjellet har stort potensial for utvikling og det er gode muligheter for økt verdiskaping knyttet til reiselivsnæring i hele kommunen. Hytter, camping og våre naturkvaliteter gir muligheter for næringsutvikling.

For deler av næringslivet er det også viktig med bedre tilgang på areal. Kommunens overordnede ambisjon er å utvikle og legge til rette for et vekstkraftig næringsliv med høy verdiskaping. Nordre Land skal utvikle seg til en enda mer næringsvennlig kommune. Kjennetegn på dette er bl.a. å legge til rette for næringsutvikling gjennom positiv holdning til utviklingstiltak, kort saksbehandlingstid, oppdaterte arealplaner og gode støtteordninger.

2.1.1 Slik vil vi ha det

- Økt verdiskaping og flere arbeidsplasser.
- Landsbyen Dokka skal utvikles videre som et attraktivt og levende handelssentrum.
- Fortsatt høy produksjonen fra biobaserte næringer
- Et godt tilrettelagt utviklingsmiljø for etablering av biobasert næringsliv
- En bærekraftig hytte- og destinasjonsutvikling

2.1.2 Dette må gjøres 2021 - 2024

- Støtte videreutvikling av kommunens eksisterende bedrifter, blant annet innenfor næringer der kommunen har fortrinn; skog, landbruk og tre, industribedrifter innen metallbearbeiding, interiører, betong og bedrifter i entreprenørbransjen og transportbransjen.
- Bruke næringsfond til å få realisert gode prosjekter i bedriftene. Landsbyen Næringshage og Land Utvikling er viktige pådrivere i dette arbeidet.
- Sammen med næringslivet bruke etableringspakken som et virkemiddel for å stimulere til tilflytting og sikre nødvendig arbeidskraft med rett kompetanse. Aktiv markedsføring av Nordre Land som bo- og næringskommune. Videreutvikling av hjemmeside og aktiv bruk av sosiale media og tradisjonelle media vil være viktig for å bygge godt omdømme.
- Starte et 2-årig bolyst-prosjekt med mål om positiv nettoinnflytting, økt boligbygging og et enda mer positivt omdømme.
- Bolystprosjektet samkjøres med oppstart av områdereguleringsplan Dokka Sentrum, og skal legge grunnlaget for en bred og god medvirkningsprosess. Planen skal legge til rette for utvikling i tråd med bolyst-satsningen.
- Utvikle møteplasser i sentrum, herunder videreutvikle Dokka Kulturstasjon.

- Bidra til godt samarbeid mellom skole og næringsliv. Dette gjøres blant annet ved godt samarbeide med Ungt Entreprenørskap Oppland samt utplassering av elever fra studiespesialisering på DVS.
- Bidra til arenaer for kompetanseutvikling i næringslivet og økt samhandling mellom bedrifter som kan ha synergieffekter av samarbeid. Dette gjøres gjennom bedriftsfrokoster, møter i Land Bedriftsklynge, nettverkssamlinger samt ved å koble bedrifter direkte.
- Bidra til samarbeid mellom næringsliv og forsknings- og utdanningsinstitusjoner. Vi trekker inn NTNU og andre aktuelle aktører inn i bedriftsnettverket ved behov.
- Stimulere til nyskaping og etablerervirksomhet, gjennom veiledning og kompetansemegling, å støtte opp om Landsbyen Næringshage, forvalte Næringsfond og andre støtteordninger og samarbeid med Gjøvikregionen Utvikling. Dette følges opp kontinuerlig av næringsapparatet i kommunen, Landsbyen Næringshage og Land Utvikling.
- Støtte opp om utviklingstiltak, markedsføring og profilering som er viktig for å fremme Land som reiselivsdestinasjon. Samt å støtte opp om videreutviklingen av arrangementer både i Synnfjellet, ellers i kommunen. Legge til rette for at den enkelte hytte blir bruke flere døgn i året. Land Utvikling, Landsbylauget og næringslivet som f.eks. Dokka Camping er viktige i dette arbeidet. Spesielt interessant blir det å arbeide videre med rapporten «Reisemålsutvikling for Synnfjell», utarbeidet av Norsk Turistutvikling. Sammen med reiselivet vurdere nytten av å være medlem i destinasjonsselskaper som Visit Lillehammer.
- Utvikle et samarbeid med kompetansemiljøer som NTNU, Raufossmiljøet, og andre viktige aktører, som kan bistå bedrifter i Nordre Land i sitt utviklingsarbeid. Gjøvikregionen Utvikling i samarbeid med kommunens næringsrådgivere, Landsbyen Næringshage og Land Utvikling bistår bedriftene med å opprette kontakt mot de aktuelle miljøene.
- Sikre tilgang på tilstrekkelig og varierte næringsarealer. Det jobbes med å ferdigstille områderegeringsplanen Dokka vest. I tillegg støtter vi opp om private reguleringsplaner som legger til rette for næringsarealer.
- Fokus på grønn utvikling innen reiseliv og andre næringer der det er naturlig.

2.2 Oppvekst og utdanning

Det er viktig å sikre at alle barn og unge gis likeverdige tilbud og utviklingsmuligheter uavhengig av sosial bakgrunn. Barn og ungdom har særskilte behov, interesser og rettigheter og deres synspunkter må bli tatt på alvor.

Barn og unges oppvekst er først og fremst familiens ansvar, men mange i samfunnet har et medansvar: nærmiljø, barnehage, skole, velferdstjenester i kommunen og frivillige organisasjoner. Et godt samspill mellom disse aktørene er nødvendig for å sikre et godt

oppvekstmiljø. Kommunen har gjennom sine velferdstilbud og opplæringsinstitusjoner et stort medansvar i å bidra til at barn og unge blir bedre rustet til å håndtere livene sine her og nå og i framtida. Dette krever en solid kommunal organisasjon, som samarbeider tett og tverrfaglig med barn, unge og deres foresatte, slik at barn og unge blir møtt som hele mennesker.

Barnehagene har et stort fokus på anerkjennende voksne i møte med barn, og brukerundersøkelsen viser at foresatte er godt fornøyde. Elevundersøkelsen viser at elevene i Nordre Land trives på skolen og opplever støtte fra lærerne sine. Skolene har fortsatt en vei å gå for å oppnå de læringsresultatene vi mener vi bør kunne ha i vår kommune. Barnehage og skole har over flere år arbeidet med pedagogiske utviklingsplaner, og vi forventer å se en bedring i resultatene over de neste årene.

2.2.1 Slik vil vi ha det

- Et godt oppvekstmiljø og gode utviklingsmuligheter for alle barn og unge.
- En barnehage og skole som ser det enkelte barns muligheter, slik at de rustes til å mestre livet sitt.
- Læringsresultater på linje med landsgjennomsnittet.
- Flest mulig skal kunne fullføre en videregående opplæring på hjemstedet.

2.2.2 Dette må gjøres 2021 - 2024

- Styrke det tverrfaglige samarbeidet for å sikre kvalitet, utvikling og riktig kompetanse i alle tjenester.
  - Utvikle og systematisere felles ledermøter på tvers av tjenester som jobber med barn og unge
  - Fortsette å videreutvikle tverrfaglig kompetanseteam 0-24
  - Sette veiledning av ledere og personalgrupper i system
  - Implementere COS- verktøy i barnehage og skole
- Utvikle samarbeidet med foresatte.
  - Sikre tidlig og god involvering av foresatte ved undring og bekymring gjennom BTI
  - Styrke ansattes kompetanse i «hvordan er jeg i møte med andre»
  - Felles maler og veiledninger for vanskelige møter
  - Dialogbaserte foreldremøter, unngå enveiskommunikasjon
  - Sikre at vi snakker med og ikke til foreldre – anerkjenne foresatte som viktige ressurser for sine barn
- Styrke leken som læringsarena.
  - Heve barnehageansattes kompetanse på hvordan bruke lek for læring og utvikling, en videreføring av språkkommune-prosjektet
- Skape motivasjon og mestring gjennom praktisk, variert og relevant opplæring.

- Alle lærere skal delta på fagkursrekke med HINN i fagfornyelsen hvor tverrfaglighet og dybdelæring skal bidra til motivasjon og mestring
- Dialogkonferanser for ledelse og plangrupper i skole i samarbeid med Gjøvikregionen
- Digitaliseringen med innføring av Ipad 1.-7.trinn er et viktig ledd i dette arbeidet
- Sikre trygge og gode læringsmiljøer i barnehage og skole.
  - Heve ansattes kompetanse i hvordan bygge trygge og inkluderende miljøer
  - Foreldreinvolvering i form av dialog og temamøter
  - Ansatte i 0-24 skal ha en helhetlig og uttalt tilnærming til hva som skaper inkludering
  - Kompetanseteam 0-24 skal bidra med gruppebasert veiledning i personalet
  - Avklare grensegangen mellom kompetanseteam/PPT og helsesykepleiertjenesten
- Legge til rette for fysisk aktivitet i barnehage og skole, gjennom et variert fritidstilbud.
- Undersøke hvordan frivillige lag og foreninger og barnehage, skole/SFO kan samarbeide for økt fysisk aktivitet og kosthold blant barn og unge. Forprosjekt.
  - Styrke funksjonell bruk av digitale verktøy.
    - Ipad med opplæring til alle ansatte i barnehage
    - Ipad med opplæring til alle lærere og elever 1.-7.trinn
    - PC 1:1 på ungdomstrinnet
    - Digitalisering på læringscenteret
    - Videreføre digitalisering i skole for hele 0-24
    - Sikre samordning og integrasjoner mellom ulike fagsystemer
    - Innføring av BTI og stafettlogg
  - Styrke samarbeidet mellom Nordre Land kommune og fylkeskommunen med hensyn til opplæringstilbudet på Dokka videregående skole.
    - Fagsamlinger for lærere på ungdomstrinnet og videregående
    - Samarbeide om fagfornyelsen der det er hensiktsmessig
    - Overgangsår – samarbeidsprosjekt mellom læringscenteret og Dokka videregående skole fortsetter

2.3 Helse, omsorg og velferd

Fremtidens hovedutfordringer er knyttet til vekst i antall brukere, og at flere har komplekse sykdomsbilder. Dette gir behov for sammensatte og koordinerte tjenester som krever faglig kompetanse, og et helhetlig livsløpsperspektiv på tjenestetilbudet. En bred folkehelsesatsing er et bidrag til å sikre livskvalitet og gode liv for innbyggerne, og enkeltpersoner må i framtiden ta større ansvar for egen helse. Tjenestene skal stimulere mottakerens egne ressurser og mestring.

Kommunen har flere utfordringer knyttet til innbyggernes helse i alle aldre, og erfarer en generell økning i forventninger fra både brukere og pårørende i forhold til hva som er

kommunale oppgaver. Det er stadig flere yngre med redusert boevne, og flere både yngre og eldre, har psykiske problemer som utløser behov for tjenester. En økt andel brukere har også dårligere nettverk enn tidligere, samtidig som det er en generell reduksjon i frivillige omsorgsytere.

Samtidig med økt behov for helsetjenester i yngre aldersgrupper, øker andelen eldre. Dette vil skje parallelt med at andelen i yrkesaktiv alder synker, og det blir færre potensielle helsearbeidere. Konsekvensene av en økt levealder er ikke opplagte, hverken for samfunnet som helhet eller for enkeltindividene det angår. En kan anta at det kan medføre flere år med sykdommer, men at det ser ut til at en klarer seg bedre med sykdommen enn tidligere. Det kan henge sammen med bedre medisinsk behandling, bedre fysiske omgivelser og teknologi som legger til rette for å klare seg selv.

Kommunes tjenester har vært i kontinuerlig vekst i flere tiår. Denne veksten må organiseres og i større grad utvikles tjenester som støtter opp under forebygging, tidlig innsats og rehabilitering framfor å heve terskelen for å få hjelp. For å utløse ressurser på tvers av og utenfor kommuneorganisasjonen må det ses med nye øyne på hva en tjeneste skal være, og hvem som skal være med å skape den.

Nordre Land har en del større utfordringer enn sammenlignbare kommuner når det handler om barn med tiltak i barnevernet. Det overordna målet om «Livskvalitet» skal ikke minst gjelde de yngste, og derfor må det forebyggende fokuset i samarbeidet mellom ulike tjenester prioriteres.

Nordre Land har relativt få langtids sosialklienter, og lav arbeidsledighet. Innsatsen innenfor aktivisering av unge sosialklienter, og andre i risikogrupper for å falle ut av et fremtidig arbeidsliv har høy prioritet.

Flyktninger som blir og er bosatt i Nordre Land gis et godt tilbud om både språkopplæring og innføring i det norske samfunnet, i tråd med lovens krav. Språk er nøkkelen til integrering og arbeid.

2.3.1 Slik vil vi ha det

- Innbyggere i alle livsfaser opplever god helse og trygghet i et aktivt og sosialt liv der barn og unge vokser opp med trygghet og omsorg.
- En god folkehelse med fokus på tidlig innsats, forebygging, og mestring i alle aldersgrupper.
- Økt sysselsetting og reduksjon i antallet uføretrygdede.

2.3.2 Dette må gjøres 2021 - 2024

- Sikre god kapasitet og kvalitet i tjenesten, og utvikle nødvendige behandlingsplasser.
  - Opprettholde høy andel fagutdannede i tjenestene fortsette å legge til rette for grunn- og videreutdanninger.
  - Videre satsning innen kompetanseheving gjennom digitale verktøy.

- Benytte regionalt kompetanse-, utviklings- og nettverkssamarbeid.
- Opprettholde fagteamet med fagansvarlige for å sikre kontinuitet og oppfølging i tjenestene.
- Følge opp handlingsdelen i plan for habilitering og rehabilitering.
- Videre systematisk arbeid med bemannings- og kompetanseplaner i alle avdelinger.
- Gjennomgang av tjenestenivå og tildeling av tjenester.
- Utvikle og ta i bruk nye løsninger som bidrar til at alle kan bo i eget hjem så lenge som mulig.
  - I 2021 er velferdsteknologiske løsninger en del av kommunens helsetjenestetilbud til hjemmeboende.
  - Videreutvikle velferdsteknologiske løsninger i institusjon, og nye velferdsteknologiske løsninger til hjemmeboende.
  - Følge opp Plan for digitalisering.
  - Etablere «*Innsatsteam*» for å sikre individuelle tilpassede tjenester med fokus på tidlig innsats og mestring for hjemmeboende.
- Tilrettelegge for varierte boformer, som sikrer trygghet og sosial aktivitet.
  - Følge opp eldrereformen «Leve hele livet».
  - Oppstart med forebyggende hjemmebesøk til eldre.
  - Følge opp Boligsosial plan.
- Legge til rette for økte muligheter for sysselsetting av grupper som har vanskelig med å komme inn i ordinært arbeidsliv.
  - I planperioden har vi som mål å videreutvikle relevante tiltak i kommunal regi som kan være et godt «springbrett» ut i et ordinært arbeidsliv. Spesielt bør det være fokus på hva mer kommunen kan gjøre for innvandrere som ofte har ekstra utfordringer knyttet til språk/språkutvikling, samt ivaretagelse av de yngste som står utenfor arbeidslivet.
- Samarbeide på tvers av fag og avdelinger, og med pårørende og frivilligheten for å skape en god oppvekst og et godt liv for flest mulig.
  - Helse og omsorg ønsker å videreutvikle det gode samarbeidet med pårørende og frivilligheten i tråd med nasjonale føringer.

2.4 Klima, miljø og areal

Målet om en bærekraftig utvikling handler blant annet om å bremse de pågående klimaendringene og bli et lavutslippssamfunn. For Nordre Land er det veitrafikk og landbruket som utgjør størsteparten av utslippene. Nordre Land er imidlertid en stor skogkommune som også bidrar til at det bindes opp store mengder CO₂. Kommunen kan både være en pådriver for gode energi- og klimatiltak hos private, og selv gå foran som et godt eksempel. Skogkultur, bruk av biomasse og muligheter for økt bruk av tre i bygg er muligheter som Nordre Land kan utnytte. Kommunen skal revidere klima- og energiplanen for å konkretisere utfordringer og tiltak innen dette området

Tilpasning og hensyn til endringer i klimaet er viktig i forbindelse med arealplanlegging og utbygging. Nordre Land har mange bratte dalsider hvor det kan oppstå flom i mindre vassdrag i forbindelse med kraftige nedbør. Kommunen trenger mer kunnskap og økt fokus på dette temaet fremover. Manglende hensyn kan få store samfunnsmessige konsekvenser i form av ødelagt infrastruktur og skade på eiendommer.

Avløp fra bl.a. hytter og avrenning fra landbruket vil kunne øke belastningen på vassdragene. God planlegging av avløpsløsninger og overvåkning av vassdragene vil være viktig de neste årene. Veiledning av gårdbrukere likeså. Målene i vannforvaltningsplanene til Vannområde Randsfjorden, og om god økologisk balanse må ligge til grunn. Kommunen har også en viktig rolle i oppfølgingen av regionalt miljøprogram i Oppland. Bevaring av større sammenhengende naturområder er et av de viktigste tiltakene for å ta vare på naturmangfoldet.

Kommuneplanens arealdel og kommunedelplanene i Synnfjellet er nylig revidert. Gjennom disse planene gir kommunen føringer for lokalisering av blant annet boliger, handel, næringsvirksomhet og fritidsbebyggelse de neste årene. De overordna arealplanene gir et godt grunnlag for videre detaljplanlegging både i Landsbyen, og i fjellet. En viktig strategi for Nordre Land kommune er å alltid ha arealplaner som møter samfunnets behov.

Dokka er et viktig kollektivknutepunkt i Oppland. For å stimulere til miljøvennlig transport og tilby innbyggerne et godt reisetilbud, bør Nordre Land kommune legge til rette for kollektivtransporten og være en pådriver for at denne opprettholdes og videreutvikles. Samtidig må man erkjenne at biltransport er viktig i distriktet og at dette betinger at standarden på fylkesvegene heves. Her kan kommunen også være en pådriver

2.4.1 Slik vil vi ha det

- Ren luft og rene vassdrag med god økologisk tilstand.
- En arealbruk som sikrer et attraktivt lokalsamfunn og bærekraft på sikt.
- Bidra til at nasjonale og internasjonale klimamål kan nås.
- Bygg med fornybare materialer, og bruk av fornybar energi.

2.4.2 Dette må gjøres 2021 – 2024

- Redusere klimagassutslippene fra kommunens virksomhet.
  - Miljøvennlig primærfyringskilde på flere store kommunale bygg.
  - Har påbegynt overgang til elektriske kjøretøy i kommunal virksomhet.
  - Leter fortrinnsvis etter løsninger til å bygge nye bygg i massivt tre.
- Redusere forurensende utslipp fra avløpsanlegg, landbruk og andre kilder.
  - Klimagassutslipp: Utarbeiding av en klima og energiplan må prioriteres opp mot andre planbehov. Tiltak må innarbeides i planen.
  - Forurensing:
    - Fortsette arbeidet med kontroll av spredte avløpsanlegg.
    - Ha god kvalitet på de offentlige vann og avløpsanleggene
    - Dokka RA renoveres og det medfører mindre forurensning av ytre miljø og bedre gjenvinning av energi med følgende tiltak:
      - Biologisk rensetrinn.
      - Lutfjerning
      - Nye ventilasjonsaggregater og varmegjenvinning fra utløpsvannet.
  - Ha fokus på gjødselhåndtering i landbruket
- Legge føringer for bruk av fornybare byggematerialer og vannbåren varme, med fornybare og fortrinnsvis kortreiste energikilder.
  - Det innarbeides forpliktende bestemmelser i nye planer knyttet til bruk av fornybare byggematerialer og vannbåren varme.
  - Kommunen legger føringer for egne byggeprosjekter mht materialbruk. Nye bygninger bygges fortrinnsvis i tre, og tilkobles bioenergianlegg eller fornybare energikilder der dette er mulig.
- Sikre oppdaterte og aktuelle arealplaner.
  - Prioritering av planer skjer gjennom planstrategien.
- Legge til rette for friluftsliv og fysisk aktivitet.
  - Tiltak for tilrettelegging prioriteres i arealplaner i Dokka og i hytteområder. Eksempelvis i kommunedelplan Synnfjell Øst er det lagt til rette for turløyper, rulleskiløype og tidligløype i planen, samt at gjennomføringen av tiltakene er sikret gjennom utbyggingsavtaler med grunneierne.

- Fokus på «Grønt reiseliv» og hytteutvikling- muligheter for å utvikle «grønne» produkter og tjenester.
  - Kommunen har egne næringsrådgivere som bistår næringslivet med tiltak som nevnt her. Kommunen har også nært samarbeid med Land Utvikling.
  - Gjennom arbeidet med reguleringsplan for Dokka, se på mulighet for strategisk etablering av flere ladestasjoner for el-biler i Dokka sentrum. Dette vil stimulere til at flere av hytteeierne stopper på Dokka og vil være et bidrag til hytteutbygging med et lavere klimaavtrykk ved at flere kan bruke el-bil til hytta. Denne er veldig aktuell
  - Samarbeid med «Visit Lillehammer» med fokus på hytteutvikling og grønt reiseliv.
  - Det utarbeides et klimaregnskap for å kunne ta stilling til om klima- og energiplan skal revideres.
  - Det er allerede søkt og fått midler til en klima og energiplan.
  - Miljøvennlige tiltak vurderes også opp mot de økonomiske forhold.
- God tilgang på attraktive, aktuelle og trygge utbyggingsområder.
  - Det er regulert boligfelt både på Dokka og Torpa med mange ledige tomter. Flere private reguleringsplaner for utbygging av boliger er på vei.
- Reviderte arealplaner.

2.5 Bolig og nærmiljø

Å ha et hjem er grunnleggende for opplevelse av trygghet og tilhørighet. Å skaffe seg en bolig er i utgangspunktet den enkeltes ansvar, men kommunen skal bistå dem som av ulike grunner ikke mestrer det. Alle skal kunne bo godt og trygt. Dette er viktig for at vi skal kunne ta utdanning, danne familie, være i arbeid og ta vare på helsa vår. Boligen er også en ramme for et sosialt liv og gir tilhørighet til et nærmiljø og lokalsamfunn. Innsatsen overfor barnefamilier og unge som ikke bor bra må forsterkes, og boliger bør i økende grad ivareta krav til universell utforming, eller livsløpsstandard.

Nærmiljøet har stor betydning for alle aldersgrupper, men spesielt for de mindre mobile gruppene, som eldre og barn og unge. Universell utforming av boligområder, nærmiljøer og andre aktivitetsmuligheter er viktig for å sikre tilgjengelighet og samfunnsdeltakelse for alle. Trygghet, og trafiksikkerhet er viktig, og gode lokale veger og stier. Et bolig- og nærmiljø som skaper muligheter for sosialt fellesskap, som ivaretar menneskets behov for sosiale arenaer, på tvers av generasjoner, og nærhet til viktige tjenester sikrer trivsel og gjør det mulig for flere eldre å kunne bo hjemme lengst mulig.

Gode boliger, boområder og nærmiljø, som ivaretar sosiale behov, behov for utfoldelse og tjenestebehov, er noe av det mest sentrale for folkehelsa.

Landsbyen har det beste fra byen og det beste fra landet, de landlige kvalitetene med trygghet, fellesskap og dugnadsånd, de urbane kvalitetene med et tiltalende sentrum, et

bredt handels- og servicetilbud, et aktivt kulturliv og spennende arbeidsplasser. Her kan du leve det ekte landsbylivet, med mer tid til de viktige tingene

2.5.1 Slik vil vi ha det

- Økt innbyggertall i kommunen som helhet, og ute i grendene.
- Landsbyen Dokka fremstår som et særdeles attraktivt *områdesenter*, med et mangfold av tilbud og mange gode landsbyrom.
- Et differensiert boligtilbud tilpasset ulike aldersgrupper og familier, med vekt på nærhet til tjenester og med gode sosiale møteplasser.
- Tilrettelagte vakre boligområder og nærmiljøer med god byggeskikk og bruk av miljøvennlige materialer og med en energibruk basert på fornybare ressurser.

2.5.2 Dette må gjøres 2021 - 2024

- Jobbe med å videreutvikle Landsbyen Dokka.
  - Starte et 2-årig bolyst-prosjekt med mål om positiv nettoinnflytting, økt boligbygging og et enda mer positivt omdømme
  - Bolystprosjektet samkjøres med oppstart av områderegeringsplan Dokka Sentrum, og skal legge grunnlaget for en bred og god medvirkningsprosess. Planen skal legge til rette for utvikling i tråd med bolyst-satsningen.
  - Utvikle møteplasser i sentrum, herunder videreutvikle Stasjonsområdet
  - Lage oversikt over ledige lokaler, hvem som eier med kontaktinformasjon, som publiseres på kommunens hjemmeside.
  - Legge forholdene til rette for å opprettholde og videreutvikle nettverk som Landsbylauget og Land Utvikling med fokus på å rekruttere flere medlemmer og videreutvikle/profesjonalisere arrangementene.
- Synliggjøre/markedsføre kommunen som en attraktiv bo- og etableringskommune.
  - Videreutvikling av hjemmeside og aktiv bruk av sosiale media og tradisjonelle media vil være viktig for å bygge godt omdømme.
- Stimulere til samarbeid mellom offentlige myndigheter og private aktører om utbygging av tilstrekkelig antall boliger for ulike grupper, med ulike behov.
  - Gjennomføre tiltak i Boligsosial handlingsplan
- Sikre trygge skoleveier, godt kollektivtransporttilbud og ordninger for at unge og eldre trygt kan ferdes på dagtid/kveldstid.
  - Trafikksikkerhetsplanen legger til rette for å sikre gode skoleveger ved:

- Skiltvedlikehold
- Ivareta frisiktsoner
- Vedlikehold av gang- og sykkelveger.
- Etablere strategisk viktige gang- og sykkelveger/fortau.
- Bli regodkjent som Trafikksikker kommune, slik at kommunen jobber målbevisst med trafikksikkerheten og det holdningsskapende trafikksikkerhetsarbeidet i alle avdelinger i kommunen.

2.6 Kultur og frivillighet

Gjennom drift av egne kulturtiltak og utstrakt støtte til lag og foreninger, skaper kommunen forutsigbarhet på kulturområdet og med det, trivsel, bolyst og økt livskvalitet. Kultur handler om å skape gode opplevelser. De fleste av oss ønsker å fylle tida vår med noe meningsfylt – noe som interesserer og engasjerer. Enten det er som tilrettelegger, utøver eller publikum ønsker vi å delta i noe som skaper glede og energi.

Deltakelse i kulturaktiviteter har stor egenverdi og summen av positive opplevelser forebygger mistriksel og gir bedre folkehelse. Særlig synes det som om deltakelse i frivillig arbeid oppleves som givende og verdifullt.

Kultur og frivillighet er derfor viktig i kommunens folkehelse- og inkluderingsarbeid.

Et tett samarbeid mellom kommunale kulturtiltak og frivillige lag, organisasjoner og andre frivillige, er avgjørende for å lykkes med inkludering og integrering. Dette gjelder både for inkludering av fremmedkulturelle, men også andre innflyttere og alle innbyggere i kommunen.

Kulturlivet og frivilligheten skaper arenaer som bidrar til mestring, tilhørighet og fremmer gjennom dette god psykisk og fysisk helse. I kommunens folkehelseprofil pekes det på utfordringer innenfor vekt, fysisk aktivitet, barn og unges psykiskhelse og røyking. Satsing på kultur og frivillighet kan være med på å forebygge flere av disse utfordringene.

Med Frivillighet mener vi alt frivillig arbeid som utføres av lag, foreninger og enkeltstående frivillige. Å satse på frivillighet er å legge til rette for å ivareta frivilliginitiativet hos innbyggerne. Frivilligsentralen kan tilrettelegge oppgaver og ivareta den enkelte frivillige, være et bindeledd og jobbe på tvers av alle instanser og organisasjoner både kommunale og frivillige

Frivilligheten er i endring og det er en trend at medlemstall i organisasjoner går ned. Utviklingen går også i retning av støttemedlemskap, heller enn aktivt engasjement. Oppslutningen om de frivillige organisasjonenes arbeid er likevel stor, og mange ønsker å være frivillige. Mange av de frivillige ønsker å utføre en aktivitet uten å være medlem av en organisasjon. Individuell selvrealisering ser i større grad ut til å være kjernen i vår tids frivillighet. Den har en mindre forpliktende og tidkrevende form, hvor engasjementet ikke er mindre langsiktig.

2.6.1 Slik vil vi ha det

- Aktivt og variert kulturtilbud.
- Veldrevne frivillige organisasjoner med høye medlemstall og stor aktivitet.
- Attraktive sosiale møteplasser.
- God integrering av innflyttere.
- Gode muligheter for fysisk aktivitet der folk bor.

2.6.2 Dette må gjøres 2021 - 2024

- Innovativ og utviklende satsing innen kultur, idrett og fysisk aktivitet.
  - Fange opp og legge til rette for at nye trender innen allmennkulturelle uttrykk, idrett og fysisk aktivitet kan utprøves og evt. etableres
  - Initiere og støtte nyskapende arrangementer og tiltak som kan glede, forundre og i noen grad provosere
  - Bidra til arrangementer som fører til nytenkning og inkludering
- Bruke kommunale tilskuddsordninger som stimulans, og legge til rette for frivillige organisasjoner og uorganiserte aktiviteter.
  - Vurdere alternativ og mer målrettet bruk av tilskudd til kulturformål
- Drifte og videreutvikle egne kulturtiltak.
  - Bibliotek, kino, kulturskole og ungdomsklubb må utvikles videre i tråd med kommunale ressurser og innbyggernes behov og ønsker
- Legge til rette for at frivilligheten kan drive aktivt og selvstendig.
  - Videreføre målrettede tilskuddsordninger
  - Samarbeide med frivillige lag og foreninger om tiltak og arrangementer
  - Vurdere Frivilligsentralens organisering og plass i lokalsamfunnet
- Bidra til å opprettholde sosiale og kulturelle møteplasser.
  - Støtte opp om sosiale og kulturelle lavterskeltilbud

2.7 Kommunen som organisasjon

Kommuneplanens samfunnsdel skal gjenspeile Nordre Land kommunes rolle som samfunnsutvikler og tjenesteleverandør. I tillegg må kommunen være en attraktiv arbeidsgiver for å sikre nødvendig kompetanse for måloppnåelse.

Kommunens oppgaver endres stadig raskere, og kravene til effektivitet er økende. Kommuneorganisasjonen må derfor utvikles gjennom en *kontinuerlig forbedring*.

Det må legges til rette for innovasjon og nytenking i både tjenester og utviklingsarbeid.

Organisasjonen skal preges av vilje og evne til endring, og til å kommunisere bevissthet om kvalitet og kostnadseffektivitet.

2.7.1 Slik vil vi ha det

Under det overordna målet om Livskvalitet og en bærekraftig utvikling, er kommuneorganisasjonens mål;

Innbyggerne opplever tjenesten som god og nyttig og de gis med en god faglig kvalitet.

Økonomimål:

Et netto-driftsresultat, en egenfinansiering av investeringer og et nivå på disposisjonsfond som sikrer en sunn kommuneøkonomi og et handlingsrom for utvikling. Økonomimålene for planperioden vedtas i økonomiplan.

2.7.2 Dette gjør vi

For å sikre dette, må en del grunnleggende forutsetninger være på plass. Disse forutsetningene kan formuleres som strategier.

Strategier for kommunen som organisasjon:

- Nordre Land kommune skal ha god økonomistyring og økonomisk handlefrihet til utvikling og forbedring.
- Organisasjonen skal ha kompetente og deltakende medarbeidere som gjennom medarbeiderskap og ledelse, både tar og får ansvar.
- Nordre Land kommune skal ha en effektiv og veldrevet moderne organisasjon, som henter ut gevinster ved kontinuerlig forbedring (Lean mm.) og innovasjonsaktiviteter (digitalisering, velferdsteknologi mm.).
- Organisasjonen skal preges av fleksibilitet, omstillingsevne og samarbeid i tråd med arbeidsgiverpolitikken.
- Nordre Land kommune skal vurdere behov for nye interkommunale samarbeidsformer i regionen som kan bidra til løsninger for innbyggerne og kommunene med bedret kvalitet, kvantitet og kostnadseffektivitet.
- Åpenhet og god kommunikasjon skal prege all kommunal virksomhet.
- Nordre Land skal drive en aktiv omdømme- og rekrutteringspolitikk.

2.7.3 Dette må gjøres i 2021 – 2024:

- Tiltak tilpasset den enkelte avdeling og tjeneste som sikrer økt nærvær.
- Digitalisere arbeidsprosesser med sikte på bedre ressursutnyttelse i tjenesteproduksjon
- Utvikling av våre ledere med fokus på arbeidsgiveransvaret slik at medarbeiderne opplever seg sett og verdsatt
- Bruke Lean som et arbeidsverktøy for å optimalisere arbeidsprosesser.
- Videreutvikling av arbeidsmiljø som understøtter læringsprosesser.
- Gjøre seg fortjent til tillit i forhold mellom administrasjonen - politikere, politikere - innbyggere og innbyggere - administrasjonen.

Kontinuerlig forbedring og digitalisering

Nordre Land kommune har tatt i bruk *Lean* som verktøy for å involvere medarbeiderne i å fjerne tidstyver og til å finne nye og bedre måter å løse oppgavene på, til brukernes beste. Dette kontinuerlige forbedringsarbeidet må fortsette.

Nordre Land Kommune har iverksatt et stort Digitaliseringsarbeid, som ledd i det nasjonale arbeidet med et Digitalt førstevalg og med mål om å hente ut gevinster. Digitaliseringen skal bidra til en kvalitetsmessig heving i tjenestene, og en kostnadsmessig besparende tjenesteproduksjon. Innbyggerne skal få flere muligheter for å kommunisere digitalt, og får utført flere tjenester på nettet.

Tillit og ansvar for oppgaveløsning

Tillit og samarbeid skal erstatte unødig måling og kontroll i kommunen. Ansvar for hvordan dette blir løst, skal i størst mulig grad bli flyttet til dem som skal gjøre jobben. Dette er også kjent som oppdragsbasert ledelse.

Økt tillit i kommunen vil gjøre hverdagen bedre for folk, med bedre tjenester til innbyggerne, en mindre byråkratisk arbeidshverdag for de ansatte, og reduserte kostnader for både offentlige og private virksomheter. Dette kan løses på to måter, en organisatorisk hvor en skaper en bevisst kultur som samarbeid, åpenhet og tillit. I tillegg en teknologisk, gjennom digitalisering og forenkling.

3. Økonomiplan 2021-2024

3.1 Innledning

2020 har vært et spesielt år med en pandemi som har gjort at hele Norge, har vært nedstengt over en periode. Vi har opplevd den største krisen etter andre verdenskrig. Med det spesielle utgangspunktet, blir planlegging av kommuneøkonomien den neste 4-års perioden også utfordrende. Vi vet nå lite om hva som skjer neste år og videre i økonomiplanperioden, men det som er helt sikkert er at Nordre Land kommune og resten av

verden, vil bli påvirket av covid-19 også i 2021. Staten har siden pandemien startet, vært tydelig på at de vil dekke kommunenes merutgifter knyttet til covid-19. Med bakgrunn i at vi nå ikke har noen muligheter for å vite hvordan covid-19 epidemien vil påvirke oss i 2021, og at staten lover kompensasjon, er budsjett 2021 og økonomiplan 2021-2024 utarbeidet basert på et «normalår», altså uten merutgifter/mindreinntekter knyttet til korona. Samtidig har fokuset på økonomisk robusthet og -reserver vært svært viktig i dette økonomiplanarbeidet. Dette for å ha disposisjonsfond og reserver til å kunne dekke merutgifter og uforutsette endringer i rammevilkårene.

Økonomiplanarbeidet har også synliggjort de store økonomiske utfordringene vi står ovenfor i årene som kommer. Det er et stort behov for å omprioritere midler fra oppvekstsektoren til eldreomsorgen siden befolkningsframskrivninger fra SSB viser en forventet nedgang i antallet barn i barnehage- og skolealder og samtidig en vesentlig økning i antallet eldre over 80 år. I tillegg er antallet innbyggere i Nordre Land fallende. Dette medfører mindre tilskudd fra staten. Med økt lånegjeld som følge av store investeringer de siste årene, setter dette kommuneøkonomien under press.

Økonomiplanen skal omfatte hele kommunens virksomhet, gi en fireårig realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver i planperioden, vise balanse for hvert av årene i økonomiplanen og inneholde utviklingen i sentrale økonomiske størrelser.

Arbeidet med økonomiplanen for 2021-2024 ble påbegynt med formannskapets strategiseminar med vedtak om foreløpige arbeidsrammer 10. juni 2020. Regjeringen la fram Kommuneproposisjonen i mai, som dannet grunnlaget for framskrivinga av 2020-budsjettet. Til formannskapets budsjettseminar 28. oktober, la kommunedirektøren fram et foreløpig forslag til saldert budsjett for 2021 basert på framskrevet budsjett og konsekvensjusteringer som har blitt kjent i løpet av driftsåret 2020 eller som følge av statlig føringer. Tiltak i statsbudsjettet er innarbeidet i budsjettet for 2021. Etter formannskapets signaler er tjenestetilbud, tjenestenivå og struktur vurdert i prioriteringen av salderingstilak.

I økonomiplan 2021-2024 ligger det inne mål knyttet til viktige økonomiske størrelser i kommuneregnskapet. Måltallene på netto driftsresultat, egenfinansiering av investeringer og styrking av disposisjonsfondet følger av sist vedtatte handlings- og økonomiplan, og legger premisene for også denne planen, og dermed også for budsjett 2021. Målene definerer en "sunn", eller bærekraftig kommuneøkonomi.

Arbeidet med økonomiplan 2021-2024 har vært krevende. Dette har medført at hovedfokuset i arbeidet har blitt budsjett 2021, for å kunne legge frem et budsjett i balanse. Det har vært snakk om utfordringer/salderinger i størrelsesorden ca. kr. 22 mill. for å oppnå balanse. Det har ikke vært realistisk å saldere økonomiplanen 2021 – 2024 og budsjettet for 2021 uten å foreta strukturelle og organisatoriske grep. Strukturelle grep innenfor flere områder, blant annet barnehage og skole må foretas i planperioden for å kunne legge en økonomiplan i balanse. Organisatoriske grep innenfor områdene ledelse, grunnskole, læringscenter og omsorgstjenesten må også gjennomføres i planperioden for å få utgifter tilpasset forventede inntekter i perioden.

Samtidig som enhetene har fått redusert sine rammer, har også fellesinntekter som skatt- og rammetilskudd blitt budsjettet på linje med forventningene i statsbudsjettet. Fellesinntekter og

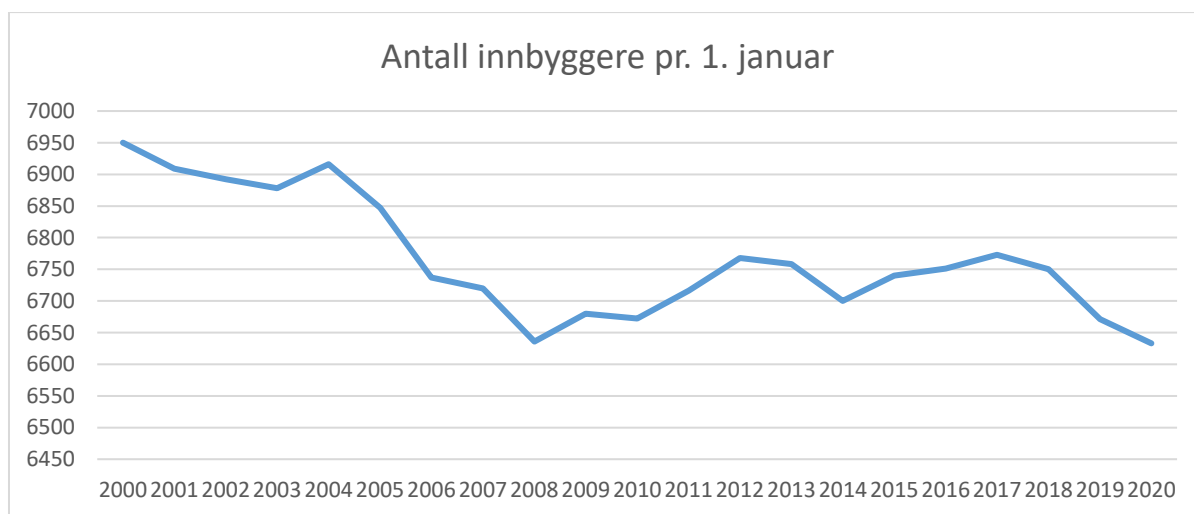
fellesutgifter er budsjettetert innenfor det som er realistisk å kunne forvente på nåværende tidspunkt.

Hele planperioden fra 2021 til 2024 er i sin helhet saldert og tjenestoområdenes nettorammer fremgår i sin helhet i kap. 4.5.

3.2 Ståstedsanalyse

3.2.1 Befolkningsutvikling

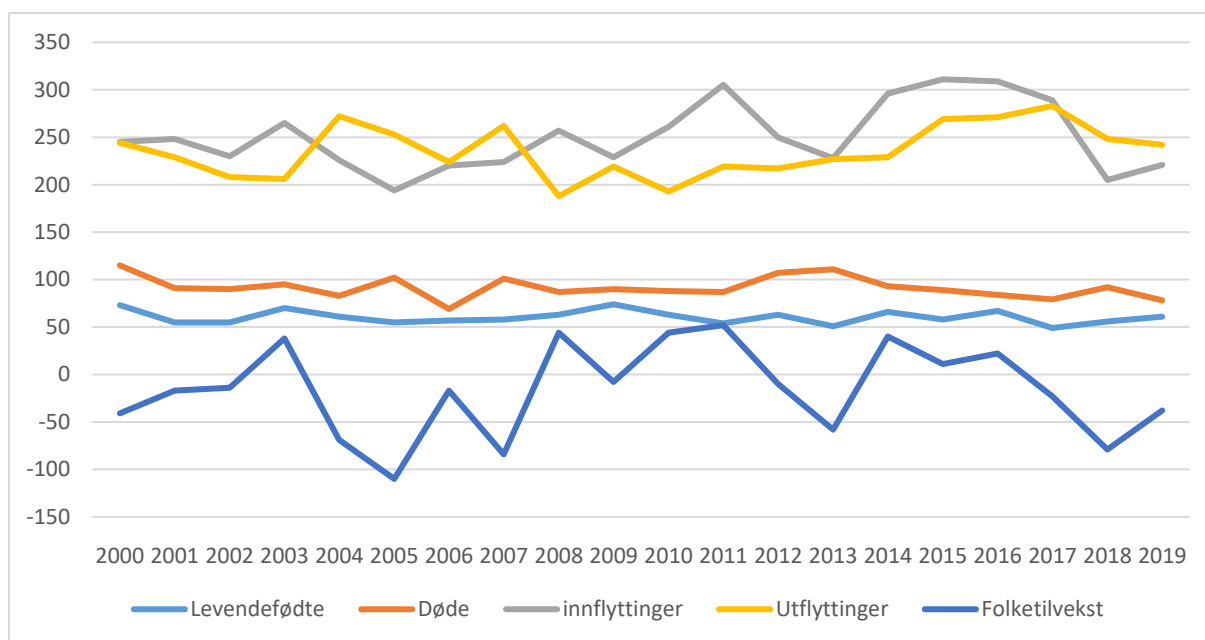
Utviklingen i antall innbyggere i Nordre Land kommune de siste 20 årene, viser en nedadgående kurve:

Pr. 1. januar 2020 er det 6.633 innbyggere i Nordre Land. Dette er det laveste tallet siden 1961. Det har vært en nedgang på 140 personer de to siste årene. Det er en entydig fallende tendens, med en nedgang på ca. 300 personer de siste 20 år. Pr 1. juli 2020 er antall innbyggere ytterligere redusert, da det var 6.595 nordrelendinger.

For å se hvorfor det blir færre innbyggere, må en se nærmere på endringene i antall fødte og døde, og inn- og utflytting til kommunen:

Som en ser av grafen ovenfor er tallene sterkt avhengig av positiv innvandring og annen innflytting. Historisk sett de siste 20 årene har vi alltid lavere fødselsrate enn dødsrate. Det er i årene med positiv tilflytting vi har klart å opprettholde eller øke folketallet. Flyttestrømmen inn og ut av kommunen er relativt stor. Å øke innbyggertallet peker seg ut som et satsningsområde i planperioden.

Når vi skal forsøke å si noe om den forventede folkemengden og sammensetningen for Nordre Land de neste årene, har Statistisk Sentralbyrå (SSB) laget standardiserte modeller for dette. SSB har flere alternativer for framskrivningen. Den reduserte innvandringen Norge har opplevd den siste tiden, har medført at framskrivingsalternativet med lav nettoinnvandring MMML, kanskje er det alternativet som kan komme til å treffe best på landsbasis. Men i august kom SSB med en ny befolkningsprognose, og der er denne nedgangen mer hensyntatt. MMMM alternativet er derfor i den nye modellen mer realistisk. Tabellen nedenfor viser forventet utviklingen i folketallet frem mot 2050 basert på den nyeste prognosen for de ulike alternativene:

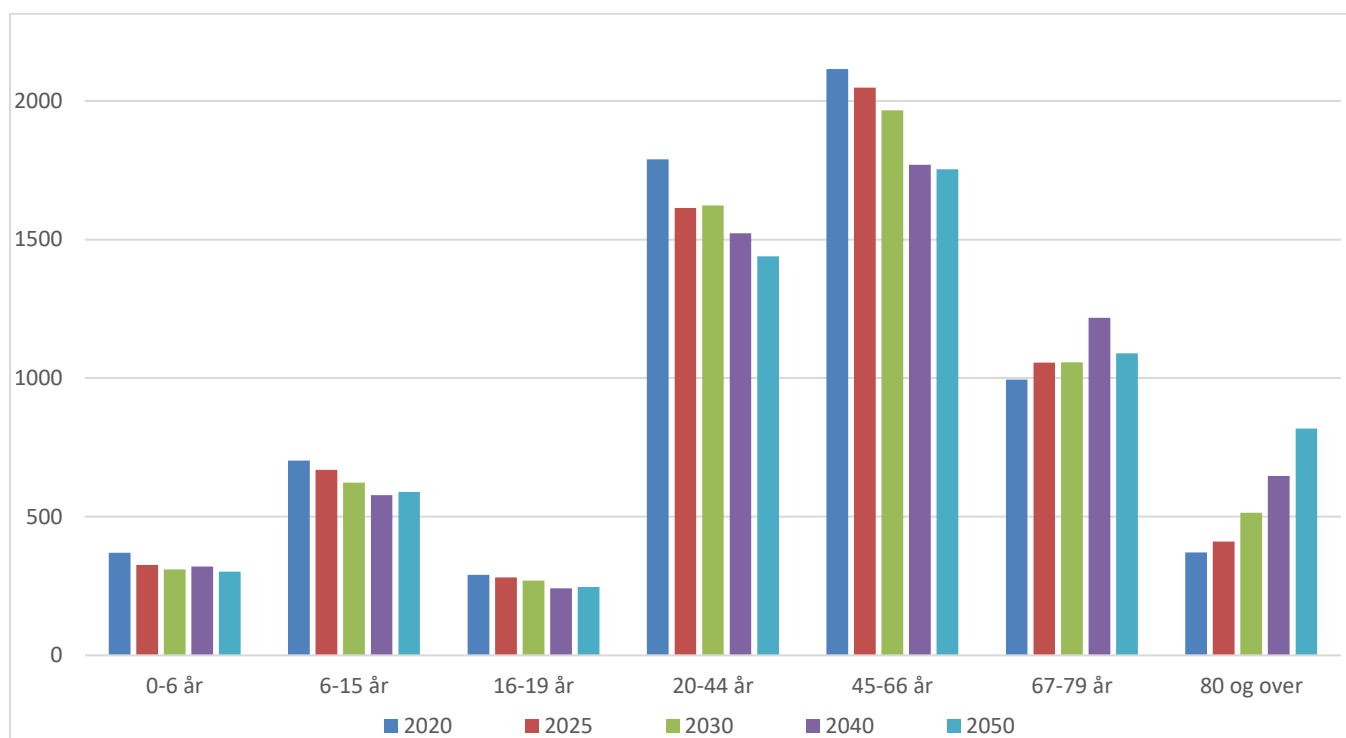
Nordre Land	2030	2040	2050
Hovedalternativet (MMMM)	6363	6297	6238
Lav nasjonal vekst (LLML)	6204	5907	5602
Høy nasjonal vekst (HHMH)	6519	6667	6868
Lav nettoinnvandring (MMML)	6313	6190	6061
Høy nettoinnvandring (MMMh)	6423	6452	6532
Sterk aldring (LHML)	6287	6104	5907
Svak aldring (HLMH)	6436	6469	6560
Ingen nettoinnvandring (MMMO)	6248	6043	5831
Ingen flytting (MMO0)	6437	6273	6010

Alle framskrivingsalternativene viser en vesentlig forventet nedgang i antall innbyggere i Nordre Land i årene som kommer. Med lav innvandring er det forventet en nedgang fra inngangen av 2020 på 6.633 nordrelendinger, til 6.313 ved inngangen til 2030. En nedgang

på 320 personer på 10 år. Alle de mest realistiske framskrivingsalternativene spår en vesentlig nedgang i antall innbyggere.

Stabil befolkningmengde og helst befolkningsvekst er helt vesentlig for kommunen. Både for å skape et attraktivt lokalsamfunn, men også for å sikre kommunens andel av kommunesektorens frie inntekter. Innbyggertilskuddet, som er et flatt tilskudd på innbygger, er i 2020 kr 25.083,-. I statsbudsjettet for 2021 er innbyggertilskuddet kr 24.761,-. I tillegg til disse inntektene kommer skatteinntekter/inntekter fra skatteutjevningen, som i det store bildet utgjør omtrent samme sum som innbyggertilskuddet. Innbyggertilskuddet inkludert utgiftsutjevning og inntektsgarantiordningen, blir beregnet ut fra innbyggertallet per 1. juli 2020. Kommunene får inntektsutjevning (skatteutjevning) etter folkemengde 1.1 i utbetalingsåret, det vil si at det er folkemengden 1. januar 2021 som ligger til grunn for utbetalingen av inntektsutjevninga i 2021. En reduksjon i antall innbyggere gir seg derfor direkte utslag i mindre overføringer fra staten.

Fordelingen av aldersgrupper er svært interessant for kommunen, da de ulike tjenestene innbyggeren skal motta fra kommunen i stor grad er følger alderen. Nedenfor ser en den forventet utvikling i antall innbyggere de kommende 20 årene i de ulike aldersgruppene (basert på framskrivingsalternativet MMMM):

Som vi ser av grafene ovenfor vil Nordre Land kommune oppleve en sterk økning i antall eldre i perioden. Antall barn i barnehage- og skolealder er synkende. Det er forventet en stor nedgang allerede fra 2025 for barn i barnehagealder. Også nedgangen på barn i grunnskolealder er stor allerede fra 2025. Aldersgruppen ungdom/unge voksne vil reduseres en god del i 20-års perspektivet, mens størst nedgang vil det bli i aldergruppen 45-66 år. I aldersgruppen over 80 år vil vi på 20 år få nær en dobling av antallet sett i forhold til hvor mange vi har i denne aldersgruppen i dag, altså en økning på ca. 300. Halvparten av økningen vil komme de nærmeste ti årene. Prognosen viser det blir færre yrkesaktive pr.

eldre, og tilgangen på kompetanse og arbeidskraft kan bli en utfordring i takt med økte behov innenfor omsorgssektoren.

Befolkningsframskrivingen er en prognose, og alle prognoser er usikre. Den viser uansett at en eldrebølge er på vei innover Norge og også Nordre Land. Mindre barn i barnehage og lavere andel av befolkningen i yrkesaktiv alder, samt en vesentlig økning i antall eldre, tilsier et økt fokus på tjenestetilbudene til eldre personer. En gradvis vridning av midler samt fokus på effektivisering og framtidrettet teknologi, blir viktig innen eldreomsorgen for å kunne tilby tjenester til et økende antall tjenestemottakere.

3.2.2 Bosettingsmønster

Bosettingsmønsteret i en kommune er interessant i forhold til hvilke tjenester som gis hvor i kommunen. Litt i underkant av halvparten av innbyggerne bor i landsbyen Dokka.

Summert på områder	1999	2004	2009	2014	2019	Endring 1999-2019	%-vis
Dokka	2730	2898	2896	2987	3074	344	12,60 %
Vestsida	472	443	436	451	441	-31	-6,57 %
Østsinni	505	470	452	437	422	-83	-16,44 %
Nordsinni	1102	1033	969	945	942	-160	-14,52 %
Aust-Torpa	738	736	693	712	710	-28	-3,79 %
Vest-Torpa	703	664	621	576	542	-161	-22,90 %
Nord-Torpa	676	662	606	582	535	-141	-20,86 %
Summert*	6926	6916	6680	6700	6671	-255	-3,68 %

* uoppgitt krets er utelatt, gjelder svært få innbyggere.

Tallene de siste 20 årene viser at det er ulik befolkningsutvikling i ulike grunnkretser. Tallene viser størst vekst i Brustuen, Sentrum, Landmo og Smeby. Størst %-vis nedgang er det i Solvang, Dal, Dæhli/Skolmen og Granvang.

3.2.3 Inntekts- og utgiftsforutsetninger

Til grunn for utgiftsutjevningen i rammetilskuddet, ligger det at Nordre Land kommune for 2021 har en total kostnadsindeks på 1,08179. Dette betyr at Nordre Land kommune, basert på kriteriene i kostnadsnøklene, er 8,18 % mer «kostnadstung» enn gjennomsnittskommunen i Norge. Derfor mottar Nordre Land kommune noe mer i utgiftsutjevning enn gjennomsnittskommunen for å dekke de underliggende behovene i kommune. Kostnadsindeksen er noe høyere for 2021 enn for 2020. Årsaken til økningen er hovedsakelig at andelen av befolkningen som er over 90 år øker og barn 1 år uten kontantstøtte.

Nordre Land kommune er en skattesvak kommune, og prognosen i KS-modellen for beregning av skatt- og rammetilskudd, er at Nordre Land kommune i 2021 har en skatteinntang på 71,7 % av landsgjennomsnittet før inntektsutjevningsordningen i

rammetilskuddet. Dette er ned fra 73,4 % i 2020. Etter inntektsutjevningen antas det at Nordre Land vil komme opp på 93,9 % av landsgjennomsnittet.

Nordre Land kommune er en kraftkommune med store inntekter fra kraftsektoren, som går inn i driften av kommunen. Summeringer fra regnskapsåret 2019, viser at ulike kraftrelaterte inntekter i regnskapet utgjorde til sammen ca. kr 34,6 mill. Inntektene finansierer tjenester til innbyggerne i Nordre Land. Kraftinntektene i denne sammenheng kan listes opp som:

Inntekt	Beløp
Konsesjonskraftsalg (netto)	Kr 8,9 mill.
Ansvarlig lån Vokks	Kr 4,2 mill.
Konsesjonsavgifter (til næringsformål)	Kr 2,37 mill.
Eiendomsskatt fra kraftproduksjon	Kr 11,85 mill.
Naturressursskatt	Kr 7,28 mill.
SUM	Kr 34,6 mill.

Fra 2019 avstod eierne av VOKKS utbytte for at VOKKS skulle kunne satse på bredbåndsutbygging. Nordre Land kommune mottok dermed kr 4,2 mill. mindre i «kraftsektorinntekter» enn tidligere år. Dette gjelder fram til og med budsjettåret 2021.

For 2021 videreføres promillesatsene for eiendomsbeskatning fra 2020- budsjettet med en alminnelig promillesats på 7 promille og en differensiert sats på boliger, fritidsboliger og ubebygde tomter på 3,5 promille. Videre i planperioden ligger det inne en videreføring av disse promillesatsene på henholdsvis 7 og 3,5 promille. Fra eiendomsskatteåret 2021 er maksimal eiendomsskattesats for boliger og fritidsboliger 4 promille. I 2023 må alle eiendommer i Nordre Land retakseres, slik at det fra 2024 er nye eiendomsskattegrunnlag å skrive ut eiendomsskatten fra. Med retaksering vil grunnlaget bedre gjenspeile forventet salgsverdi i 2024 enn 10 år gamle takser. Med retaksering vil sannsynligvis eiendomsskattegrunnlaget øke, og derfor gi muligheter for økte eiendomsskatteinntekter med uendret promillesats.

3.2.4 Utviklingen i sentrale økonomiske størrelser

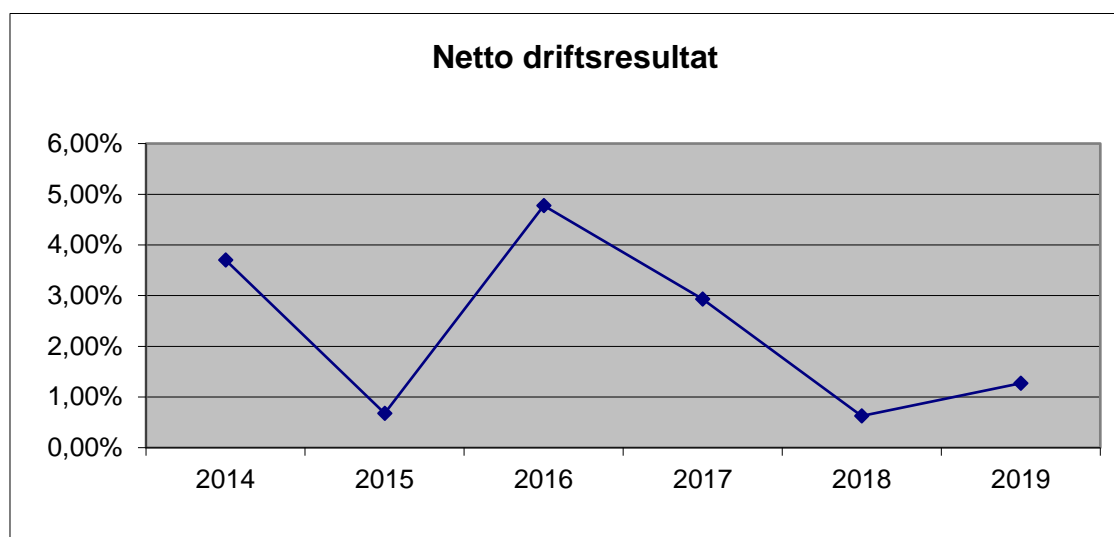
Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er hovedindikatoren for hvor sunn kommunens økonomi er. Det viser hva kommunen sitter igjen med av løpende inntekter etter at løpende utgifter er trukket fra. Netto driftsresultat er et uttrykk for hva kommunen har til disposisjon til avsetninger og finansiering av investeringer.

Netto driftsresultat er en regnskapsbenevnelse som kun brukes i kommuneregnskapet. Netto driftsresultat ble kr 8 mill. i 2019 og utgjorde 1,27 % av kommunens driftsinntekter. Det har tidligere vært frontet at netto driftsresultat over tid bør ligge på minst 1,75 %. Netto driftsresultat for alle landets kommuner utenom Oslo var i 2019 1,2 %, mens snittet i Oppland var 0,7 %.

Nordre Lands positive netto driftsresultat i 2019 viser at kommunen har høyere driftsinntekter enn driftsutgifter.

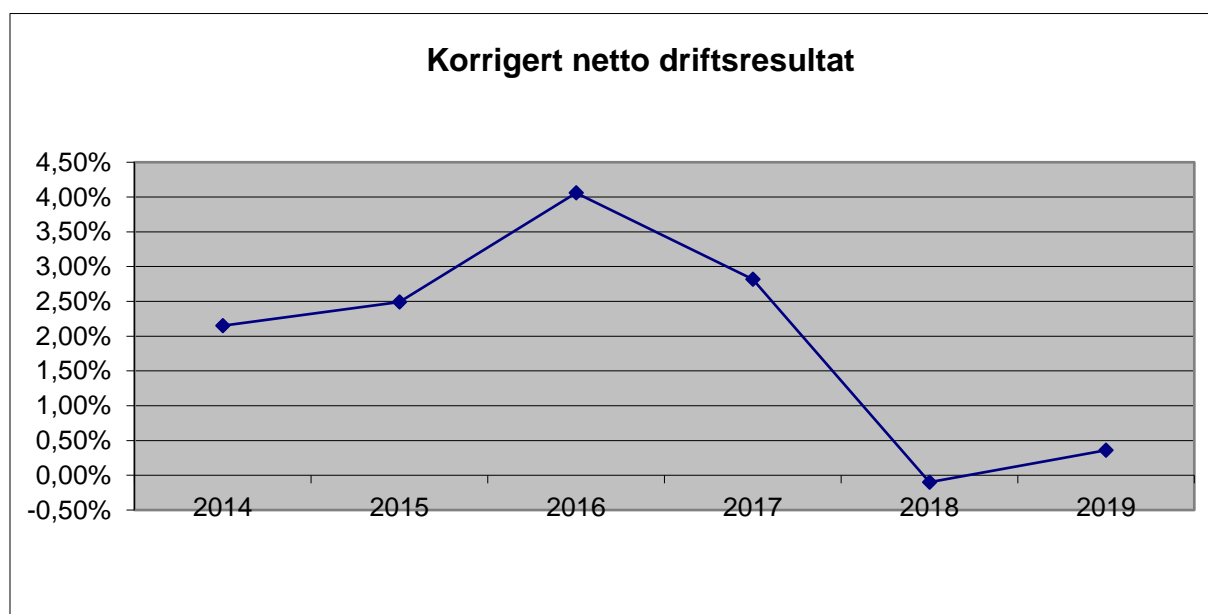
Figuren nedenfor viser utviklingen i regnskapsmessig netto driftsresultat siste 6 år:

Som man ser av grafen har Nordre Land kommune hatt positive netto driftsresultater de siste seks årene, og at det i 2014, 2016 og 2017 var netto driftsresultatet på linje med Fylkesmannens anbefalinger på 1,75 %. En kommune som over tid har et lavere netto driftsresultat enn anbefalt, er vurdert å ikke ha en bærekraftig økonomi på sikt.

Premieavviket knyttet til pensjon et forhold som påvirker netto driftsresultat i stor grad. Siden positive premieavvik skal amortiseres påfølgende år, vil premieavviket påvirke både i positiv og negativ retning. Et mer korrekt bilde av resultatet av den rene driften i kommunen et altså et netto driftsresultat korrigert for premieavvik. Et korrigert netto driftsresultat for 2019 viser 2,3 mill. eller 0,36 %.

Figuren nedenfor viser utviklingen i korrigert netto driftsresultat siste 6 år:

Avsetninger og bruk av fond

Nordre Land kommune avsatte kr 32,1 mill. til fond i 2019. Kr 15,7 mill. er knyttet til avsetning av premieavvik KLP. Samtidig brukte vi vel kr 26,9 mill. fra fond i driftsregnskapet. Kr 10,4 mill. var bruk av premieavviksfond avsatt i 2018. Det er store summer til både avsetning og bruk av fond knyttet til premieavviket i KLP. Nordre Land kommune har i flere år hatt en sunn økonomisk praksis der årets premieavvik i sin helhet avsettes til finansiering av tilsvarende utgiftsføring påfølgende år. Dette er en praksis som videreføres også i denne planperioden.

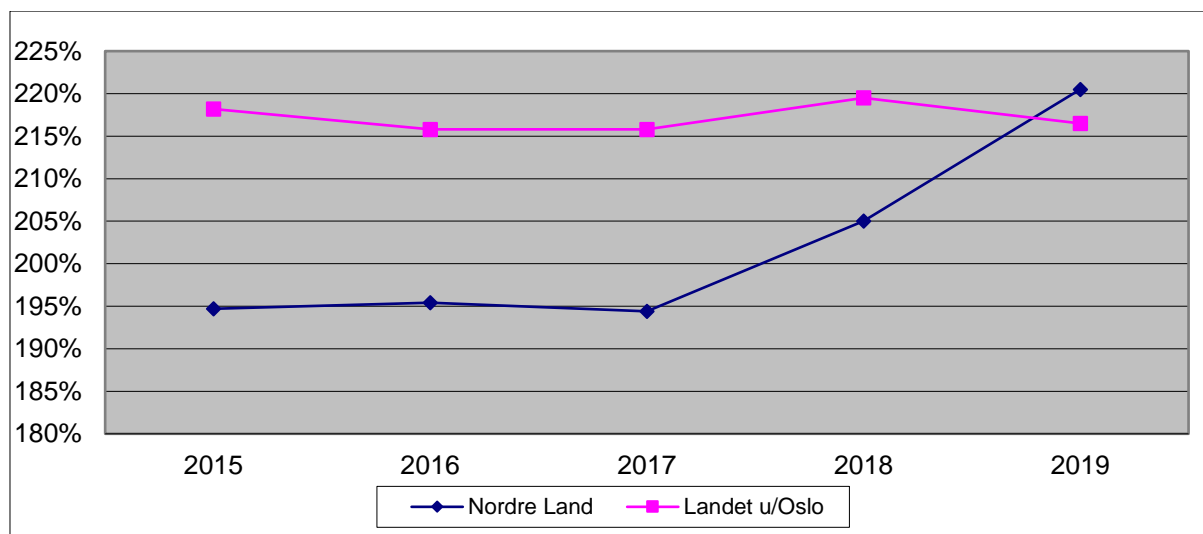
Generelt disposisjonsfond ble i løpet av 2019 styrket med ca. kr. 1,2 mill. Det ble avsatt ca. 5,7 mill. til det generelle disposisjonsfondet, som var noe lavere enn opprinnelig budsjett på grunn av pliktige styrkninger. Det ble brukt av fondet i 2019 til blant annet dekning av nye vedtak i Helse og omsorg og kommunens egenandel i NKOM-satsningen på bredbånd. Ved utgangen av 2019 utgjorde det generelle disposisjonsfondet, Nordre Land kommune sin sparekonto, kr 29,3 mill.

Totalt sett økte fondskapitalen med kr 8,7 mill. i 2019, altså ble det avsatt kr 8,7 mill. mer til fond enn det som ble brukt.

Utvikling i kommunens gjeld

Langsiktig gjeld i % av brutto driftsinntekter er et uttrykk for kommunens gjeldsbelastning i forhold til inntektene. Ordinære renter og avdrag på lån skal finansieres av driftsinntektene, og dette må dekkes før det fordeles rammer til produksjon av tjenestetilbudet til innbyggerne i kommunen. Det betyr at jo mer kommunen må betale i renter og avdrag, jo mindre midler blir det igjen til tjenesteyting. I brutto lånegjeld er all gjeld inkludert, også gjeld knyttet til selvkostområdene, startlån/formidlingslån og pensjonsforpliktelsen. Pensjonsforpliktelsen utgjør kr 907 mill. i 2019. Nordre Land kommune hadde ved utgangen av 2019 totalt kr 493,4 mill. i langsiktig gjelde. Av dette var 98,7 mill. knyttet til startlånordningen, 126,9 mill. knyttet til selvkost og 267,7 mill. knyttet til andre investeringer i anleggsmidler.

I Nordre Land kommune utgjør den langsiktige gjelden inklusive pensjonsforpliktelsen 220,5 % av brutto driftsinntekter i 2019. For 2018 var det tilsvarende tallet for Nordre Land 205 %. Økningen i gjeldsgrad fra 2018 til 2019 synliggjør at kommunens langsiktige gjeld øker mer enn driftsinntektene. Grafen nedenfor viser utviklingen i nøkkeltallet de siste seks årene:

Gjeldsgraden i Nordre Land har ligget godt under landsgjennomsnittet. Fra 2017 har gjeldsgraden i Nordre Land økt vesentlig, mens kommune-Norge ellers økte svakt til 2018, og er deretter noe redusert. Nordre Land kommune har fortsatt å øke gjeldsgraden kraftig, og i 2019 hadde vi for første gang en gjeldsgrad over landsgjennomsnittet. At Nordre Land kommune ligger over landsgjennomsnittet er et apropos når en vet at det fortsatt gjenstår store låneopptak i forhold til allerede vedtatte store investeringer.

3.3 Sentrale føringer

Regjeringen viser i statsbudsjettet til at 2020 har vært et svært spesielt år, noe som også gjenspeiler seg i statsbudsjettet 2021, der det å ta Norge ut av krisen trekkes fram som viktig. I tillegg til dette er hovedprioriteringene i statsbudsjettet for 2021:

- Levende lokaldemokrati
- Sterke distrikter
- Modernisering av Norge
- Trygge og gode boforhold

Regjeringens budsjettforslag innebærer ifølge statsbudsjettet en reell vekst i kommunes frie inntekter på om lag 1,6 milliarder kroner. Av veksten begrunnes 100 mill. kroner med en særskilt satsing på barn og unges psykiske helse. Veksten i frie inntekter må ses i sammenheng med kommunesektorens merutgifter til demografi, pensjon osv.

Regjeringen ønsker å sikre godt smittevern. Det presiseres derfor i statsbudsjettet at kommunesektoren skal kompenseres for merutgifter og mindreinntekter som følger av virusutbruddet.

I statsbudsjettet for 2021 viser regjeringen at kommunesektorens frie inntekter har blitt styrket med anslagsvis 35 mrd. kroner i perioden 2013–2019, og at disse overføringen har satt kommunene i stand til å satse på de grunnleggende velferdstjenestene til innbyggerne. Regjeringen presiser at framover vil handlingsrommet for videre vekst i kommuneøkonomien bli mindre. Regjeringen vil likevel prioritere vekst i kommunesektorens inntektsrammer i budsjettforslaget for 2021.

Regjeringen trekker fram i statsbudsjettet at arbeidet med en mer hensiktsmessig kommunestruktur må fortsette. Dersom kommunene også i framtiden skal være i stand til å ivareta den viktige rollen i velferdsstaten, må arbeidet med å legge til rette for flere kommunesammenslåinger fortsette. I tråd med Stortingets vedtak av 7. desember 2017, er det opp til kommunene selv å bestemme om de ønsker å slå seg sammen med nabokommuner. Også i det videre arbeidet med kommunestruktur legges det til rette for gode og langsiktige økonomiske virkemidler for kommuner som ønsker å slå seg sammen, jf. Stortingets tilslutning til dette i Innst. 393 (2017–2018). Kommuner som slår seg sammen, får dekket engangskostnader etter en standardisert modell. De får også kompensasjon for reduksjon i rammetilskuddet som følge av sammenslåingen (inndelingstilskudd), og kommuner som slår seg sammen og utgjør et sterkere tyngdepunkt i sin region, vil få utbetalt et regionsentertilskudd. Departementet vil også gi støtte til kommuner som vurderer sammenslåing samt støtte til informasjon og folkehøring.

Regjeringen har gjort endringer i eiendomsskatten den siste tiden. I en lovendring fra desember 2018 ble det fra 2020 vedtatt en reduksjon på 30 % av alle vedtatte takster for boliger og fritidsboliger samt en maksimal beskatning på 5 promille for boliger og fritidsboliger. Fra 2021 reduseres beskatning ytterligere til maksimalt 4 promille.

I forslaget til statsbudsjettet for 2021 foreslås det at innslagspunktet for refusjon av ressurskrevende tjenester økes med kr 46.000,- utover lønns- og prisvekst.

Det er fra høsten 2021 foreslått å utvide ordningen med utvidet inntektsgradert foreldrebetaling i SFO til også å gjelde for 3. og 4. trinn. I tillegg foreslås å gi gratis SFO til elever på 5.–7. trinn med særskilte behov.

3.4 Økonomiske mål

I kommuneloven som trådte i kraft oktober 2019, er det presisert at kommunestyret selv skal vedta finansielle måltall for utviklingen av kommunens økonomi. Nordre Land kommunestyre fastsatte allerede i Økonomiplan 2014-2017 konkrete mål knyttet til kommunens økonomiske situasjon og det ble vedtatt mål på de mest sentrale størrelsene i kommuneregnskapet;

- netto driftsresultat, og en opptrapping av dette for å komme opp mot fylkesmannens anbefalte nivå.
- mål for egenfinansieringsgrad for investeringer og
- mål på fondskapital som ble vedtatt i økonomiplan fra 2015.

3.4.1 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er den viktigste indikatoren for sunn økonomi i en kommune. Det viser hva kommunen sitter igjen med av løpende inntekter etter at løpende utgifter er trukket fra. Det viser derfor hva kommunen har til disposisjon til avsetninger til fond eller overføring til investeringsregnskapet. Fylkesmannens anbefaling om nivå på netto driftsresultat er 1,75 % av brutto driftsinntekter.

Økonomisk mål nr.1:

Budsjettet netto driftsresultat skal være minst 1,75 % av brutto driftsinntekter.

Måloppnåelse i planperioden

	2021	2022	2023	2024
Netto driftsresultat				
Mål	1,75	1,75	1,75	1,75
Måloppnåelse	1,77	1,77	1,77	1,75
Måloppnåelse %	Ja	Ja	Ja	Ja

Måltallene er beregnet eksklusiv avsetning og bruk av premieavviksfond.

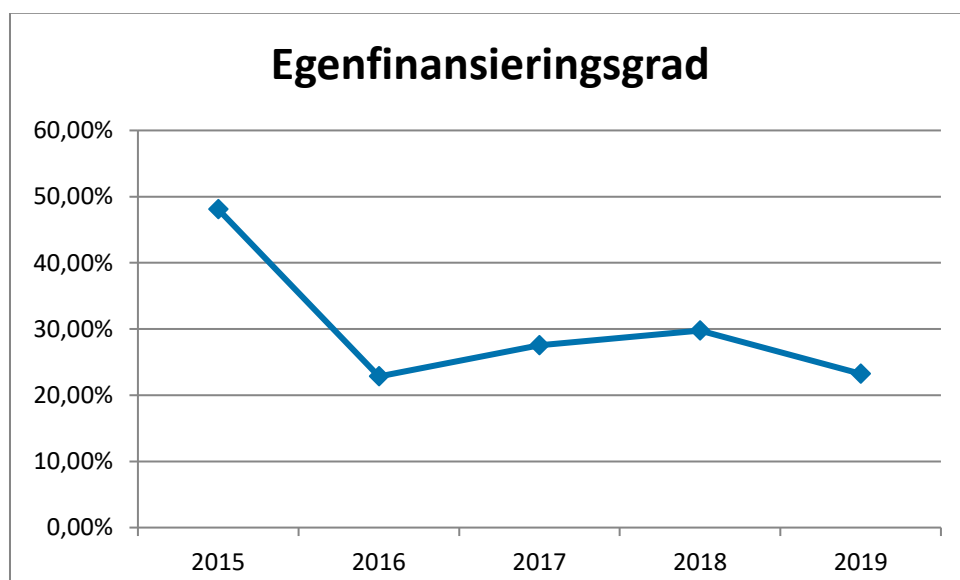

3.4.2 Egenfinansiering av investeringer

Investeringer i anleggsmidler kan finansieres ved frie inntekter i investeringsregnskapet, låneopptak, overføringer fra drift eller ved bruk av tidligere oppsparte midler på investeringsfond. I Nordre Land kommune har det vært flere år med et ekspansivt investeringsnivå. I alle år har en betydelig del av investeringene vært finansiert med lån, og lånegjelden har derfor økt i takt med de høye investeringene. I denne perioden økte også rente- og avdragsbelastningen.

Samtidig som kommunen har hatt høy investeringstakt med mye lånefinansiering, ble også fondskapitalen betydelig redusert. Dette har medført at ubundne investeringsfond er svært lave og egenfinansiering investeringer må derfor hentes ved frigjøring av driftsmidler, for så å overføre disse til investeringsbudsjettet.

I KOSTRA (Kommune-Stat-rapportering) er det en indikator knyttet til bruk av lån i % av brutto investeringsutgifter. Det som ikke er bruk av lån er egenfinansiering. Grafen nedenfor viser utviklingen i egenfinansieringen av investeringer:

Økonomisk mål nr.2:

Nordre Land kommune skal ha en egenfinansiering av investeringer på minst 30 %. Målet for egenfinansiering bør gjelde for investeringer utenfor selvkost-området og videreutlån via startlånsordningen.

Måloppnåelse i planperioden

	2021	2022	2023	2024
Egenfinansiering				
Mål	30 %	30 %	30 %	30 %
Måloppnåelse	20,8 %	31,1 %	39,3 %	40,4 %
Måloppnåelse i %	Nei	Ja	Ja	Ja

Manglende måloppnåelse i 2021 skyldes investeringsplanens ramme for rehabiliteringen og nybygget ved Torpa barne- og ungdomsskole. Det er for 2021 er det avsatt kr 146,957 mill. til

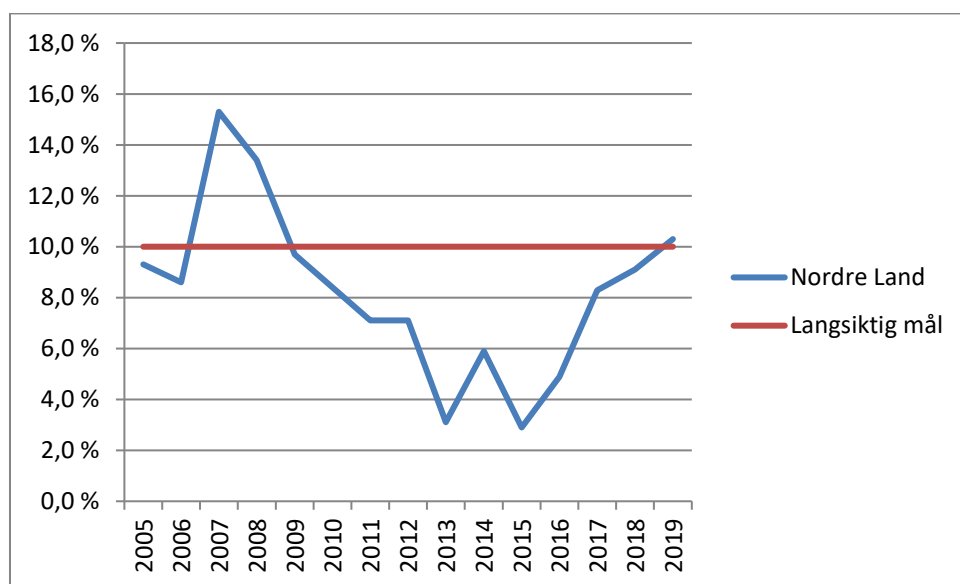
dette tiltaket, og derfor vil ikke kommunen kunne oppnå måloppnåelse for egenfinansiering på 30 % av ordinære investeringer.

3.4.3 Disposisjonsfond

Kommunens økonomiske soliditet og evne til å takle uforutsette hendelser vil i stor grad avhenge av de frie økonomiske reservene som kommunen har til rådighet. Kommunen bør ha fondsavsetninger som gjør at kommunen kan takle uventede og store negative endringer i utgifter eller inntekter. Kommunens fond består av disposisjonsfond, bundne driftsfond, bundne investeringsfond og ubundne investeringsfond. Det er disposisjonsfondet kommunen står fritt til å bruke, til ulike formål i drift og som følgelig er mest naturlig å sette mål for størrelsen på.

Evnen til å møte uforutsette hendelser og kunne foreta politiske satsninger bør justeres i takt med endringer i inntektsnivået i kommunen. I KOSTRA publiseres størrelsen disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter. Et mål knyttet til denne størrelsen er hensiktsmessig siden dette er offentlig tilgjengelig informasjon hvor tall til sammenligning også er tilgjengelig.

Grafen nedenfor viser utvikling i kommunens totale disposisjonsfond sammenlignet med målet:

Utviklingen i Nordre Land kommunens disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter viser at disposisjonsfondet fikk et betydelig påfyll i 2007. Etter det har fondet blitt redusert vesentlig hvert år frem til 2013, og ligger etter utgangen på 2013 på 3,0 % av brutto driftsinntekter. I 2014 hadde Nordre Land kommune merinntekter fra eiendomsskatt som ble avsatt til disposisjonsfond, sammen med premieavviket som ble brukt i 2015 til å finansiere utgiftsføringen. Ved utgangen av 2015 var disposisjonsfondet igjen redusert vesentlig. Dette hadde sammenheng med bruk av premieavviksfondet/pensjonsfondet, som avsettes hvert år, for så å brukes til å finansiere utgiftsføringen året etter. I 2016 ble disposisjonsfondet igjen styrket, som følge av avsetning av et godt regnskapsresultat for 2015 og avsetninger i tråd med budsjett.

Disposisjonsfondet er kommunens reserve eller sparekonto. Nordre Land kommune hadde ved utgangen av 2019 kr 64,6 mill. i disposisjonsfond. Av disse midlene har kommunestyret allerede disponert og avsatt midler til bestemte formål på kr 35,3 mill. Det generelle disposisjonsfondet er på kr 29,3 mill.

I og med at deler av kommunens disposisjonsfond omfatter midler som er «øremerket» til konkrete formål (pensjonsfond kr 15,7 mill. og bredbåndsavsetning kr 7 mill. utgjør de to største), vil det være mest hensiktsmessig å ha økonomiske mål på det mest tilgjengelige bufferfondet, generelt disposisjonsfond. Denne delen av fondet utgjør altså ved inngangen av 2020 kr 29,3 mill., 4,65 % av brutto driftsinntekter.

Økonomisk mål nr.3:

Generelt disposisjonsfond skal trappes opp, og det langsiktige målet er 10 % av brutto driftsinntekter. Ved utgangene av økonomiplanperioden 2021-2024 skal det være minst 9 % av brutto driftsinntekter:

Delmål 1: Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter skal være 6 % i 2021.

Delmål 2: Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter skal være 7 % i 2022.

Delmål 3: Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter skal være 8 % i 2023.

Delmål 4: Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter skal være 9 % i 2024.

Måloppnåelse i planperioden

	2021	2022	2023	2024
Disposisjonsfond				
Mål	6 %	7 %	8 %	9 %
Måloppnåelse	6,75 %	7,11 %	8,11 %	9,32 %
Måloppnåelse i %	Ja	Ja	Ja	Ja

Antatt måloppnåelse i prosent forutsetter at det ikke brukes av generelt disposisjonsfond utover et anslag på kr 2,0 mill. og at budsjetterte avsetninger i kommunebidraget blir gjennomført hver år i planperioden.

3.5 Budsjett 2021

3.5.1 Forutsetninger ved framskrivningen

Budsjettet for 2021 bygger på budsjettet fra 2020, økt med antatt lønns- og prisstigning i 2020. Videre utover i økonomiplanperioden fremskrives forutgående års budsjett med en antatt deflator (veid lønns- og prisvekst) for året, det vil si at budsjett 2022 bygger på budsjett 2021 framskrevet med deflator på 2,7 %. I tillegg innarbeides konsekvensjusteringer, det vil si økonomiske endringer som følge av allerede fattede politiske vedtak og økonomiske endringer som følge av endringer som kommunen eller det enkelte tjenesteområdet ikke kan påvirke.

Ved framskrivning av budsjettet for 2020 er det lagt til grunn en kommunal deflator på 1,6 %.

Pensjonskostnaden i Statens Pensjonskasse (gjelder for lærere) for 2021 er 8,52 %. Denne satsen videreføres i planperioden. For øvrige kommunalt ansatte som er del av pensjonsordningen i Kommunal Lands Pensjonskasse (KLP), er satsen beregnet til 16,92 % for hele økonomiplanperioden.

3.5.2 Kommunebidraget

Det er summen av kommunebidraget som skal fordeles enhetene til å dekke framskrivninger av budsjettet med lønns- og prisveksten, konsekvensjusteringer og nye tiltak.

Hovedansvar	Tekst	B 2020	B 2021	B 2022	B 2023	B 2024
Skatt	Skatt på inntekt og formue	-147 318	-149 355	-154 060	-158 905	-163 896
Skatt	Naturressursskatt	-7 465	-7 465	-7 465	-7 465	-7 465
Skatt	Eiendomsskatt	-32 384	-32 862	-32 724	-32 665	-32 606
Rammetilsk.	Rammetilskudd	-251 494	-259 969	-268 886	-279 574	-290 582
Rammetilsk.	Statl. kompensasjonstilskudd	-1 800	-1 800	-1 600	-1 400	-1 200
Rammetilsk.	Integreringstilskudd	-11 660	-6 403	-5 167	-5 167	-5 167
Renter	Renter på lån	11 418	11 539	11 539	11 539	11 539
Renter	Renter på formidlingslån	-1 200	-1 800	-1 900	-2 000	-2 100
Renter	Renter - ansvarlig lån	-4 200	-4 200	-4 200	-4 200	-4 200
Renter	Renter - bankinnskudd	-2 300	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Renter	Renter på fond/alternative plasseringer	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Avdrag	Avdrag på lån	20 865	23 360	28 710	31 401	31 402
Fond	Avsetning til disposisjonsfond	9 133	9 918	9 626	9 890	9 890
Overf. Inv.regn.	Overføring til inv.regnsk.	2 000	2 300	2 300	2 300	2 300
	Sum kommunebidrag	-417 905	-419 737	-426 827	-439 246	-455 085

For Nordre Land kommune er det beregnet skatteinntekter fra formues- og inntektsskatt samt naturressursskatten for 2021 på kr 156,8 mill. Dette er en liten nedgang sammenlignet med opprinnelig budsjettet for 2020, som følge av lavere skatteinntekter i 2020 sammenlignet med hva som var forventet da budsjett 2020 ble utarbeidet i desember 2019. Det er koronapandemien som har gitt fallet i skatteinntekten. Så selv om det kommunal skattøret er økt fra 11,1 til 12,15 %, er det en liten nedgang. Beregnede skatteinntekter videre i planperioden er beregnet ut fra en årlig vekst i Nordre Land kommunes formues- og inntektsskatt på 3 %.

Nordre Land kommunes rammetilskudd for 2021 er fremkommet ved bruk av KS-prognosemodell, korrigert for lokal skatteinnngang. Det er i tillegg lagt inn allerede bevilget koronakompensasjon for 2021 på kr 5,399 mill. Samlet rammetilskudd for 2021 blir da beregnet til kr 259,969 mill. Til sammenligning ble rammetilskuddet for 2020 opprinnelig budsjettet med kr 251,494 mill.

Utgiftsutjevningen og innbyggertilskuddet for 2021 er basert på folketallet pr 1.7.2020 (6.595), mens inntektsutjevning blir utbetalt basert på folketallet pr 1.1.2021. I budsjettet er det antatt 6.556 innbygger 1.1, tilsvarende framskrevet folketall fra SSB brukt av KS i prognosemodellen. Dette betyr at det er en viss usikkerhet knyttet til størrelsen på det endelige rammetilskuddet siden folketall 1.1 ikke er kjent. Sammenlignet med 2020 vil summen av budsjetterte skatter og rammetilskudd øke fra 406,277 mill. i 2020 til kr 416,789

mill. i 2021. I rammetilskuddet ligger det skjønnsmidler på kr 1,8 mill. til satsning på barn og unge. Skjønnsmidlene ligger i ramma til tjenesteutvikling 24+. Fra 2022 er tilskudd økt lærertetthet/tidlig innsats med særskilt fordeling innlemmet i rammetilskuddet. Dette er hensyntatt i rammen til tjenesteutvikling 0-24 i 2022.

Rammetilskuddet videre utover i planperioden fra 2021 og utover, er beregnet med utgangspunkt i det beregnede tilskuddet i KS-prognosemodell basert på statsbudsjettet for 2021. Ordinært skjønn er trappet ned og bortfaller i sin helhet fra 2021. Det videreføres 0,- i ordinært skjønn i planperioden. Elementene i rammetilskuddet er beregnet etter samme folketall som tilskuddet for 2021.

Budsjetterte eiendomsskatteinntekter er i 2021-budsjettet satt til kr 32,862 mill. Kr 19,8 mill. er knyttet til skatteobjekter som bolig- og fritidseiendommer, tomter og næringseiendommer. Eiendomsskatt på vannkraftverk/kraftnettet er anslått til kr 13 mill. Budsjettforslaget viderefører den alminnelige eiendomsskattesatsen på 7 promille i planperioden. Denne benyttes på vannkraftverk/kraftnett, verker og bruk og næringseiendommer. For bolig- og fritidseiendommer samt ubebygde tomter ligger det inne en differensiert eiendomsskattesats på 3,5 promille i 2021. Satsene for eiendomsskatt er uendret i planperioden.

Rentekompensasjonstilskuddet er et tilskudd knyttet til utbyggingen av skoler (barneskoleutbyggingen i forbindelse med reform 97), omsorgsboliger, sykehjem og senest rentekompensasjon ved utbedring av kirkebygg. Tilskuddet er en kompensasjon for deler av rente- og avdragsutgifter kommunene påføres ved utbygginger innen sektorene. Kompensasjonstilskuddet er anslått til kr 1,8 mill. i 2020, tilsvarende nivå som i budsjettet for 2020. Beregningene er foretatt ut fra inntektene i 2019, med en trinnvis reduksjon videre utover i økonomiplanperioden. Rentekompensasjonstilskuddsordningen for skolebygg ble utfaset 31.12.2016, og nye prosjekter blir derfor ikke omfattet av tilskuddsordningen.

Fra og med budsjett 2019 ble frie inntekter knyttet til flyktninger og asylsøkere budsjettert i kommunebidraget. De frie inntektene er integreringstilskudd og ekstratilskudd knyttet til enslige mindreårige asylsøkere. Disse inntektene ble tidligere budsjettert på Læringssenteret. Generelle tilskudd knyttet til flyktninger er budsjettert med kr 6,403 mill. i 2021. Det er ikke lagt inn forventninger om inntekter knyttet til nye flyktninger i 2021 basert på flyktningsituasjonen som nå er i verden på grunn av koronapandemien, men det er hensyntatt 2 bosettinger og tildeling av ytterligere 5 flyktninger i 2020.

Ved beregning av renter og avdrag på innlån for 2021 er det tatt utgangspunkt i betalte avdrag i 2019 (hensyntatt resten av året), samt beregnet økning som følge av låneopptak for 2020. Renten for 2021 er beregnet med bakgrunn i virkelig lånemasse, med en rente for 2021 tilsvarende renten pr oktober 2020. Gjennomsnittlig rente i 2021 er 1,6 % (gjelder både fastrentelån og p.t.-rente lån). Det forutsettes låneopptak til investeringer mot slutten av året, og det er derfor ikke tatt høyde for renter og avdrag knyttet til låneopptaket i 2021 før i 2022-budsjettet. Når det gjelder låneopptak tilknyttet investeringen ved Torpa barne- og ungdomsskole, er det budsjettert med opptak av resterende lån sent i 2021, slik at rentebelastning ikke påløper i 2021, avdragsfrihet i byggeperioden, samt at dette lånet optas med 30 års avdragstid (mot normalt 20 års nedbetaling som ellers praktiseres i Nordre Land kommune).

Renteinntekter knyttet til formidlingslån er budsjetter med bakgrunn i regnskapsførte inntekter på området for 2019. Økt utlån medfører at det er lagt inn en forventning om en økning i inntektene på kr 100.000,- det enkelte år i planperioden.

Budsjetterte renteinntekter på gitt ansvarlig lån er budsjettert med 7,0 % avkastning av totalt ansvarlig lån på kr 60 mill. Budsjetterte inntekter på kr 4,2 mill. ligger inne for hele økonomiplanperioden 2020-2023.

Renter på fond/alternative plasseringer er opprettholdt på 2020-nivå. Dette er post det er vanskelig å budsjettere, da avkastningen i hovedsak er avhengig av utviklingen i aksjemarkedet. Hvordan koronapandemien vil påvirke utviklingen i aksjemarkedet i 2021 er usikker. For andre renteinntekter er budsjettert avkastning tatt ned i takt med lavere rentenivå og mindre overskuddslikviditet som følge av investeringer med låneopptak sent på året.

Økonomiske handlingsmål omfatter kommunebidragets linjer for avsetning til fond og overføring til investeringsbudsjett. I denne økonomiplanen er det i hovedsak lagt opp til måloppnåelse for de økonomiske handlingsmål for netto driftsresultat og disposisjonsfondets størrelse (se kap. 3.4). Det er ikke måloppnåelse på egenfinansiering av investeringer i 2021 grunnet investeringen ved Torpa barne- og ungdomsskole.

3.5.3 Tjenesteområdenes rammer

Nedenfor følger en verbal kommentar knyttet til det enkelte tjenesteområdes rammer i økonomiplanperioden 2021-2024.

Politisk styring

	2021	2022	2023	2024
Ramme 2020	4 227 000			
Framskrevet ramme	4 295 000	4 636 905	4 536 259	4 884 412
Konsekvensjusteringer	220 000	-220 000	220 000	-220 000
KORRIGERT RAMME	4 515 000	4 417 000	4 756 000	4 664 000

Politisk styring omfatter politiske utvalg og arbeid. Det arrangeres valg hvert andre år, og rammene for politisk styring blir endret i forhold til dette. Valggjennomføring beregnes til om lag kr 220.000 og det er lagt inn midler til valgene i 2021 (Storingsvalg) og 2023 (Kommunevalg).

Tilleggsbevilgninger

	2021	2022	2023	2024
Ramme 2020	1 073 000			
Framskrevet ramme	1 090 000	92 430	94 484	96 538
Dekning merutgifter korona	5 399 000			
Saldering	-1 000 000			
KORRIGERT RAMME	5 489 000	92 000	94 000	97 000

I rammetilskuddet for 2021 er det lagt inn allerede bevilget koronakompensasjon for 2021 på kr 5,399 mill. Disse midlene avsettes på tilleggsbevilgningsområdet for fordeling til

avdelingene etter påløpte merutgifter. Det ble i budsjettet for 2020 prioritert kr 1,0 mill. til tilleggsbevilgninger. Dette salderes i budsjettet for 2021. Tilleggsbevilgninger inneholder nå midler til ordførerens disposisjon og den årlige eldredagen, i tillegg til koronamidler som skal fordeles i løpet av 2021.

Sentral lønnsrett

	2021	2022	2023	2024
Ramme 2020	10 531 000			
Fremskrevet ramme	10 699 000	7 062 679	7 253 701	7 449 858
Ned til 2,2 % årslønnsvekst i 2020	-3 822 000			
KORRIGERT RAMME	6 877 000	7 063 000	7 254 000	7 450 000

Denne området har sentral avsetning til lønnsoppgjøret for kommende år. Rammen for sentral avsetning til lønnsoppgjør reduseres med kr 3,8 mill. fra 2020 til 2021 som følge av forventet årslønnsvekst på 2,2 % i 2021. Ved inngangen til 2020 var det en forventet årslønnsvekst i 2020 på 3,5 %. Antatt 1. mai virkning på lønnsoppgjøret. Det er da tatt høyde for de forventninger til lønnsoppgjøret 2021 som statsbudsjettet signaliserer.

Organisasjonsutvikling

	2021	2022	2023	2024
Ramme 2020	31 211 200			
Framskrevet ramme	35 016 200	35 260 265	36 212 020	37 189 724
Konsekvensjusteringer	227 000		6 000 000	
Nye tiltak	500 000			
Salderingstiltak	-1 547 885		-6 000 000	
KORRIGERT RAMME	34 195 000	35 260 000	36 212 000	37 190 000

Organisasjonsutvikling omfatter den administrative ledelsen samt utviklingsavdelingen, stabsavdelingene HR og service og Økonomi og IKT. Konsekvensjustering er økte personforsikringer, der faktiske personforsikringer de siste årene har økt mer enn budsjetterte rammer for forsikringen. Nytt tiltak gjelder bevilgning til bolystprosjekt. Prosjektet skal starte en målrettet satsning på bolyst og revitalisere noe av positiviteten og utviklingsfokus som Landsbyprosjektet «Ekte Landsbyliv» bidro til. Målet med prosjektet er å skape et positivt omdømme, bidra til boliger og attraktivitet i Landsbyen Dokka, samt få en positiv nettoinnflytting.

Salderingene tas gjennom nedtak av lønnsressurser tilsvarende 110 % stilling. Dette tas ut gjennom vakanse i fellestjenesten, som løses gjennom interne omdisponeringer (fra HR og utvikling), samt omdisponering av ressursen til kommunal fakturering, i forbindelse med statliggjøring av skatteoppkreverfunksjonen (fra økonomi). I tillegg ble det i 2020 prioritert midler til rekrutterings- og avviklingstiltak. Denne halveres til kr 500.000,-. I 2023 må det legges inn en bevilgning til gjennomføring av eiendomsskattetaksering. Denne anbefales finansiert med disposisjonsfond.

Næring

	2021	2022	2023	2024
Ramme 2019	-11 176 000			
Fremskrevet ramme	-11 176 000	-5 440 000	-5 440 000	-5 440 000
Konsekvensjustering	5 736 000			
KORRIGERT RAMME	-5 440 000	-5 440 000	-5 440 000	-5 440 000

Konsekvensjusteringen skyldes salg av konsesjonskraft. I 2020 ble 70 % av konsesjonskraften solgt til fastpris 37,5 øre/kWh og resterende ble budsjettert solgt til kr 39,8 øre/kWh. Kraftprisene har i 2020 vært lave og forventede inntekter fra salget må derfor nedjusteres. Budsjettet for 2021 er det med denne konsekvensjusteringen estimert en gjennomsnittlig salgspris på kr 24,31 øre/kWh i 2021.

Budsjettåret 2021 er det siste budsjettåret der kommunestyrevedtaket om bortfall av utbytte fra Vokks er gjeldende. Dette betyr at dette forholdet igjen blir relevant fra 2022. Eventuelt budsjettbeløp i budsjettet fra 2022 vil kunne påvirkes av selskapets utbyttestrategi. Det er derfor foreløpig ikke lagt inn noen forventede inntekter fra utbytte i økonomiplanperioden.

Kirkelig fellesråd

	2021	2022	2023	2024
HERAV OVERFØRT KIRKELIG FELLESRÅD 2020	5 102 200			
Ramme 2020 TROSSAMFUNN	152 000			
Framskrevet ramme	5 338 000	5 149 378	5 288 023	5 430 776
Herav fremskrevet kirkelig fellesråd	5 184 000			
Konsekvensjustering	-130 000			
Salderingstiltak	-194 300			
KORRIGERT RAMME	5 014 000	5 149 000	5 288 000	5 431 000
HERAV OVERFØRING TIL KIRKELIG FELLESRÅD 2020	4 990 000	5 149 000	5 288 000	5 431 000

Kommunen har finansieringsansvaret for kirkelig fellesråd. Dette er hjemlet i kirkelovens § 15. Fra 2021 tar staten over ansvaret for utbetaling av tilskudd til andre trossamfunn. Kommunene har blitt trukket i rammetilskuddet for å finansiere ordningen.

Salderingstiltak på kirkeområdet er reduksjon i vikarinnleie til sommervedlikehold på kirkegårder, samt noe økte inntekter og andre utgiftsreduksjoner.

Tjenesteutvikling 0-24

	2021	2022	2023	2024
Ramme 2020	157 159 000			
Framskrevet ramme	152 965 216	149 185 101	147 982 484	151 977 514
Konsekvensjusteringer	-1 852 550			
Salderingstiltak	-5 850 000	-4 693 000		
KORRIGERT RAMME	145 263 000	144 092 000	147 982 484	151 977 514

Tjenesteutvikling 0-24 år omfatter de tidligere tjenesteområdene barnehage, grunnskole, PPT, NAV, Helsepsykepleiertjenesten.

Konsekvensjusteringen gjelder endring i budsjettet for Gjøvik og Land barnevern, der det er mottatt signaler om at nivået på Nordre Land kommunes utgifter til barnevern vil være ca. kr. 500.000,- lavere enn regnskapsførte utgifter for 2019. Dette vil kunne innebære en reduksjon av budsjetttramme på kr. 1,309 mill. Videre er det lagt inn økning for å tilpasse barnehagerammen til faktisk aktivitet for vårhalvåret 2021, samt reduksjon for høsthalvåret, foreløpig stipulert til 36 færre plasser.

Videreføring av tiltak vedtatt i økonomiplanen 2020 – 2023 (personallederressurser i skole) konsekvensjusteres, samt beregnede tapte inntekter som følge av utvidelse av ordningen med redusert foreldrebetaling i SFO.

Salderinger er reduksjoner i stillingsressurser på 110 % stilling, organisering av Nordre Land læringscenter i henhold til antall tjenestemottakere, ny barnehagestruktur fra august 2021 og reduksjoner i bemanning i grunnskolen (administrative og pedagogiske ressurser).

Nordre Land kommune er langt fremme på tverrfaglig samarbeid, og kommunen er i flere sammenhenger pekt på som en foregangskommune innen tverrfaglig samarbeid innenfor aldersgruppen 0-24 år. Det er i denne sammenheng budsjettert med tilskuddsmidler innenfor tverrfaglig samarbeid.

Befolkningsframskrivninger viser færre barn og flere eldre i Nordre Land i årene som kommer. Dette vil kreve en vridning av omfanget i tjenestetilbud fra barn og unge til de eldre. Fra 2022 er det derfor lagt inn en forventning om reduserte rammer til tjenesteutvikling 0-24 som følge av færre barn og unge. Det må foretas varige endringer i tjenestene, og videre nedtrekk i planperioden vil kunne bli aktuelt.

Tjenesteutvikling 24+

	2021	2022	2023	2024
Ramme 2020	163 892 000			
Framskrevet ramme	173 222 784	177 915 426	184 050 444	193 072 350
Konsekvensjusteringer	7 915 000	-1 343 000		
Salderingstiltak	-7 900 000	1 000 000		
KORRIGERT RAMME	173 238 000	177 572 000	184 050 444	193 072 350

Konsekvensjusteringer er nye brukere/endringer for brukere, nedskalering av forsterkede plasser ved Eirtun og prisøkninger på medikamenter. I forslaget til statsbudsjettet ble det foreslått å øke innslagspunktet for refusjon for ressurskrevende tjenester med kr 46.000,- ut over prisstigningen. Dette betyr økte kostnader for tjenesteområdet før refusjon slår inn. Dette er tjenesten kompensert for.

Salderinger er endringer i dagtilbud, midlertidige vakanser, redusert innleie ved kortvarige vakanser i pleie, samt økte inntekter knyttet til betaling for opphold langtidsplass som følge av at flere pasienter ikke lengre er minstepensjonister, betaling for praktisk bistand og velferdsteknologi.

Samfunnsutvikling

	2021	2022	2023	2024
Ramme 2020	61 694 000			
Framskrevet ramme	60 446 000	59 366 762	60 969 665	62 615 846
Konsekvensjusteringer	135 000	430 000		
Salderingstiltak	-2 775 000	695 000		
KORRIGERT RAMME	57 806 000	60 492 000	60 970 000	62 616 000

Samfunnsutvikling omfatter tidligere teknisk drift, eiendom, plan/landbruk/næring, brann og kultur. Konsekvensjusteringer er merutgifter for deltakelse i 110-sentralen. Salderinger er vakanser i stillinger, opphør av ikke lovpålagte oppgaver, endring av tilbud ved bibliotekjennesten, kulturskolen, kultur, reduksjon i stillingsressurs på renhold og effekter ved strukturendringer.

Selvkost

	2021	2022	2023	2024
Ramme 2020	-7 106 400			
Fremskrevet ramme	-7 220 000	-7 415 000	-7 615 000	-7 821 000
Indirekte og kalkulatoriske kostnader	7 220 000	7 415 000	7 615 000	7 821 000
Budsjett selvkostområdet	0	0	0	0

Det er for selvkost budsjettet med forutsetning om at selvkostområdet nettopp er selvkost, altså at dette ikke belaster kommunens prioriteringer. Med de tiltak som er gjennomført i fjellet, vil det være sannsynlig at samlede inntekter fra abonnementene fullt ut vil kunne dekke de direkte kostnadene samt kapitalkostnader (renter og avdrag) ved de eventuelle forskutteringer kommunen må gjøre i påvente av økt utbyggingstakt. Det er behov for ca. 40 årlige tilknytningsavgifter for å kunne balansere utgifter mot inntekter i fjellet.

3.5.4 Rammetildeling budsjett 2021

	Rammer 2021
11 Politisk styring	4 515 000
118 Tilleggsbevilgninger	5 489 000
119 Lønnsnett	6 877 000
12 Organisasjonsutvikling	34 195 000
17 Næring	-5 440 000
18 Kirkelige formål	24 000
18 Overført kirkelig fellesråd	4 990 000
19 Pensjonsforhold	0
22 Tjenesteutvikling 0-24	145 263 000
36 Tjenesteutvikling 24+	173 238 000
44 Samfunnsutvikling	57 806 000
45 Selvkostområder	-7 220 000
Kontrollsum	419 737 000

3.6 Investeringsprogram 2021-2024

I tillegg til driftsdelen må også økonomiplanen inneholde en plan for kommunens kapitalanskaffelser i fireårsperioden. Investeringsprogrammet skal ifølge loven inneholde alle inntekter som ikke er løpende, samt utgifter knyttet til anskaffelse av eiendeler som er bestemt til varig eie eller bruk og som er av vesentlig verdi, eller påkostning på eksisterende varige driftsmidler som er av varig og vesentlig verdi. Eiendelen må ha en økonomisk levetid på minst tre år og ha en anskaffelsesverdi på minst kr. 100.000,-.

Kommuner kan ta opp lån for å finansiere investeringer i bygninger, anlegg og varige driftsmidler til eget bruk. Noen investeringsprosjekter kan ikke lånefinansieres, for eksempel egenkapitalinnskuddet i KLP og andre kjøp av aksjer og andeler. Kommunen må derfor ha frie inntekter til å finansiere deler av investeringene.

Momskompensasjonen i investering skal gå til å finansiere kompensasjonsberettigede utgifter. Dette betyr at kommunen kun kan låne netto investert beløp.

Drifts- og investeringsdelen i en økonomiplan henger nøye sammen fordi lånefinansiering av investeringene påvirker kommunens rente- og avdragsutgifter, som må dekkes av de løpende driftsinntektene.

3.6.1 Investeringsprogram 2021-2024

Investeringsplan utenfor VA (i 1000 kr)	2021	2022	2023	2024
Egenkapitalinnskudd KLP	2 300	2 300	2 300	2 300
Digitaliseringsprosjektet	500	500	500	500
IKT-prosjekter	500	500	500	500
Startlån - husbanklån	30 000	30 000	30 000	30 000
Utskifting av kjøretøy/varige driftsmidler ved TDE	700	700	700	700
Opprustings- og rehabiliteringsplan for kirke og eiendom	2 000	2 000	2 000	2 000
Sikring og ENØK-tiltak kirker	1 000	1 000	1 000	1 000
Opprustingsplan kommunale veger, ramme for delprosjekter	2 000	2 000	2 000	2 000
Utskifting av utstyr kjøkken Landmo	500	500		
Digitalt undervisningsutstyr til grunnskole	500			
Rehabilitering Landmo	2 500			
Ny skole TBUS	146 957			
Opparbeidelse bussholdeplass / parkering TBUS/Elverom		6 500		
Trafikksikkerhetstiltak - gatelys komm veg	500			
Gatelys - nye armaturer/ombygging til målt anlegg	500	500	500	
Forprosjekt rehabilitering Dokka stadion	300			
Gjerde Dæhli barnehage	-			
Traktorgressklipper Vedlikeholdsavd.	130			
Lekeplass Elgråkket	200			
Asfalt Klopvegen/Nybovegen	800			
Utbygging av server på sentral datainfrastruktur	316			
Bytte av backupSAN inkl. svitsjer tilknyttet SAN	588			
Solskjerming Korsvold og Landmo	300			
Sum ordinære investeringstilskak	193 091	46 500	39 500	39 000
Investeringsplan VA Dokka (i 1000 kr) (eks.mva)	2021	2022	2023	2024
Fornyelse av VA-nettet (1% årlig)	4 800	4 800	4 800	4 800
Fremføring av vann og avløp til Dokken		2 880		
Høydebasseng/tilførselsledning Dokka		14 000		
Kjøretøy rørlegger TD	300			
Modellering vannett Dokka	500			
Peileutstyr Teknisk Drift	150			
Truck til materiellager VA	210			
Sum investeringer VA Dokka	5 960	21 680	4 800	4 800
Sum finansieringsbehov:	199 051	68 180	44 300	43 800
Finansiering:	2021	2020	2023	2024
Momskompensasjon	31 688	2 840	1 440	1 340
Overført fra drift	2 300	2 300	2 300	2 300
Bruk av lånemidler	165 063	63 040	40 560	40 160
Sum finansiering:	199 051	68 180	44 300	43 800

3.6.2 Kommentarer til investeringsbudsjett 2021

Investeringsplan utenfor VA

Egenkapitalinnskudd KLP

Bevilgning til eventuell innkalling av ytterligere egenkapital til KLP. Nøyaktig sum for 2021 er ikke kjent før sensommeren 2021.

Digitaliseringsprosjektet

I prosjektet Innbyggerdialog skal det anskaffes nye digitale løsninger for biblioteket. Det skal også anskaffes digitale løsninger for å utvikle kompetansetiltak, som også er et satsningsområde det kommende året.

IKT-prosjekter

IKT-avdeling har de siste årene hatt en pott på kr 500.000,- i frie midler til uforutsette hendelser som krever oppgraderinger samt nødvendig utbedringer av IKT-plattformen. Med 700 ansatte, 900 elever og 25 avdelinger som skal ha IKT-tjenester er denne potten innarbeidet. Bevilgningen skal brukes til tiltak som jfr. GKRS nr. 4 (regnskapsreglene) defineres som investeringstiltak.

Startlån – husbanklån

Det er lagt inn en årlig bevilgning til videreutlån/startlån. Dette gjelder utlån til innbyggere som ikke tilbys finansiering/toppfinansiering gjennom ordinære utlånsvirksomhet i banker, men som allikevel ansees å ha mulighet til å betjene låneopptak. Bevilgningen er økt fra kr 20 mill. i opprinnelig budsjett 2020 til kr 30 mill. for 2021 for å komme på nivået behovet har vært de siste årene.

Utskifting av kjøretøy/varige driftsmidler ved TDE

Bevilgning for å foreta utskifting av transportmidler og utstyr innenfor Tjenesteområde Samfunnsutvikling, som etter standard for "god kommunal regnskapsskikk" nr. 4 skal regnskapsføres i investeringsregnskapet.

Opprustings- og rehabiliteringsplan for kirke og eiendom

For å kunne gjennomføre de tiltak som er prioritert i vedlikeholdsplanen, er det nødvendig å bevilge midler i henhold til de behov planen initierer. Det skal i planen prioriteres ENØK-tiltak som gir energieffekter. Bevilgningen er en total ramme for delprosjektene på dette området. Tiltakene i kommunen skal etter standard for "god kommunal regnskapsskikk" nr. 4 kvalifisere til bokføring i investeringsregnskapet.

Sikring og ENØK-tiltak kirker

Det er lagt inn en rammebevilgning til prosjekter i kirken, og innenfor rammene skal kirkevergen i samarbeid med Tjenesteområde Samfunnsutvikling prioritere investeringstiltak i kirkene.

Opprustingsplan kommunale veger, ramme for delprosjekter

Bevilgning til opprustning av kommunale veger, som jfr. standard for "god kommunal regnskapsskikk" nr. 4 skal regnskapsføres i investeringsregnskapet. Bevilgningen er en totalramme for delprosjektene på dette området.

Utskifting av utstyr kjøkken Landmo

Kjøkkenet på Landmo har til dels gammelt utstyr, hvorav noe fortsatt er fra byggeåret 1986. De siste par årene har det vært behov for akutte anskaffelsesprosesser, da vitalt utstyr, som brukes i produksjonen av mat til institusjons- og hjemmeboende, får feil og mangler. Det har vært en gjennomgang av kjøkkeninstallasjoner og det legges opp til en noe planmessig utskifting av utstyret gjennom en avsetning for perioden 2020-2022.

Digitalt undervisningsutstyr i grunnskolen

Det budsjetteres med en årlig bevilgning på kr. 500.000,- ut budsjettåret 2021 for å kunne reinvestere i elektronisk læringsutstyr, etter hvert som eksisterende datautstyr blir kassert/er ferdig avskrevet. Dette er nødvendig for å opprettholde muligheter for effektiv og læring tilpasset samfunnsutviklingen.

Rehabilitering Landmo

1986-bygget ved Landmo sykehjem har i liten grad vært oppgradert siden byggeåret. Det er nå nødvendig å rehabilitere beboelsesrom. Det er besluttet at dette i størst mulig grad skal gjøres i egen regi. For å unngå å stenge av en hel avdeling, og flytte beboere, er det planlagt å foreta rehabiliteringer over en fire-års periode, slik at det er avsatt kr. 2,5 mill. årlig i planperioden, til sammen kr. 10 mill.

Rehabilitering og nybygg Torpa barne- og ungdomsskole

Restfinansiering av bruttoramme på kr 230.707 mill. Husbanktilskudd kommer til fradrag på hovedprosjektet, da de ikke vil bli utbetalt før i 2022. Når tilskuddet mottas vil dette bli nedbetalt som ekstraordinært avdrag på opptatt lån.

Trafikksikkerhetstiltak - gatelys kommunale veger

Tiltaket gjelder etablering av gatelys langs veger iht prioritert rekkefølge. Tiltaket er hjemlet i vedtatte Trafikksikkerhetsplan for 2018-2021 – revisjon tiltaksplan for kommunal veg 2020.

Gatelys - nye armaturer / ombygging til målt anlegg

Gatelysene har i stor grad HQL-pærer. Denne typen lyspærer er ikke lenger tillatt brukt, som følge av fase to av EU sitt økodesigndirektiv. Disse må derfor planmessig erstattes av andre typer lyskilder, og det er derfor lagt inn en planmessig utskifting i perioden 2018 til 2021. Videre innebærer bevilgningen en ombygging til målte anlegg.

Forprosjekt rehabilitering Dokka Stadion

Prosjektering av rehabilitering og oppgradering av standard på Dokka Stadion inklusive friidrettsfasiliteter.

Traktorgressklipper vedlikeholdsavdelingen

Nordre Land kommune har store områder med gressplen som må klippes. Det er derfor behov for en gressklipper som er dimensjoner for proff bruk.

Lekeplass Elgråkket

Rekkefølgekrav i reguleringsplan for Tonlia gjør at kommunen nå må etablere en lekeplass i Tonlia for å kunne selge tomter der. Grusbanen nedenfor Elgråkket skal opparbeides til lekeplass.

Asfaltering Klopvegen/Nybovegen

Etter to store vann- og avløpsprosjekter i disse gatene, må det legges ny asfalt.

Utbygging av server på sentral datainfrastruktur

Nøvendig oppgradering av sentral IKT-plattform.

Bytte av backupSAN inkl. svitsjer tilknyttet SAN

Nøvendig oppgradering av backupløsning med tilhørende nettverksutstyr for sentral IKT-plattform.

Solskjerming Korsvold og Landmo

Solskjerming på Landmo startet opp i 2019 ,og det meste der er nå på plass. Korsvold iverksettes 2021.

Investeringer VA Dokka

Fornyelse av VA-nettet (1% årlig)

I hovedplan for VA er det vedtatt årlig fornyelse av minimum 1 % av VA-nettet, for å ivareta nødvendig kvalitet og driftssikkerhet. Det er derfor lagt inn en årlig bevilgning.

Kjøretøy rørlegger teknisk drift

Kjøretøy til nyansatt på teknisk drift. Økt behov på grunn av overtakelse av vann- og avløpsnettet i Synnfjellet.

Modellering vannett Dokka

Privat reguleringsplan i Torsumoen og Braskerudsjordet har utløst et behov for ny vannmodellering for å sikre tilstrekkelige kapasitet på vannettet. Det er da en prosjekteringskostnad som er nødvendig før kommunen skal utvide vannkapasiteten for å sikre nye og eksisterende abonnenter. Prosjekteringskostnaden vil delvis finansieres av utbyggerne fram i tid, ved tomtedeling.

Peileutstyr teknisk drift

Utstyr for å måle inn det kommunale vann- og avløpsnettet. Investering i eget utstyr til dette gir raskt økonomisk lønnsomhet.

Truck til materiallager VA

Med nye lokaler i Dokken 8 for lagring av materialer til vann- og avløp, er det nå behov for truck for å kunne utnytte høyden for oppbevaring.

3.6.3 Kommentarer til investeringsprosjekter senere i planperioden

Prosjektering TBUS og bussholdeplass / parkering Elverom

Tiltaket gjelder ombygging av bussholdeplass/parkeringsløsning ved Torpa barne- og ungdomsskole og Torpa barnehage avd. Mariringen, for å etablere en mer praktisk og trafiksikker løsning rundt på- og avstigning ved levering og henting av barn ved skolen og barnehagen. Det ble i 2017 bevilget midler til prosjektering av rehabiliteringstiltak ved Torpa barne- og ungdomsskole (kr. 100.000,-) og gjennomføring av prioriterte tiltak ved bussholdeplass/parkering i 2018 (kr. 6.400.000,-). Denne bevilgningen er nå forskjøvet, og avventes og sees i sammenheng med rehabiliteringsprosjekt ved Torpa barne- og ungdomsskole, da dette arealet sannsynligvis vil måtte brukes som riggplass ved et eventuelt byggeprosjekt.

Fremføring av vann og avløp til Dokken

Tiltaket gjelder fremføring av vann- og avløpsledning til Dokken grustak, for å legge forholdene til rette for fremtidig utvikling av området. Dette er et område som ikke er regulert og derfor vil usikkerheten være stor i forhold til hvordan et vann- og avløpsnett skal bygges inne på området. Det er derfor i dette forslaget laget et minimum av ledningsnett for å bygge en tilfredsstillende infrastruktur slik at området får en sikker vann- og avløpsløsning. Denne løsningen gir ikke brannvann for sprinkling til næringsområdet, dette skal utredes i et annet prosjekt med tilførselsledning, utvidelse og mulig ny plassering av høydebasseng.

Høydebasseng/tilførselsledning Dokka

Kapasiteten på eksisterende høydebasseng er liten og vannforsyningen er sårbar for lekkasjer og tekniske feil. I tillegg er det utfordringer med å levere tilstrekkelig kapasitet på slukkevann til sprinkleranlegg. Det er behov for å utrede egen forsyningsledning til høydebassenget, og en eventuell utvidelse av høydebassenget. Dette er under prosjektering og VA-ledning Moskauglinna foreslås bygget i 2021.

I tillegg er det flere prosjekter som ikke er avklart og kostnadsberegnet ennå som vil kunne komme inn i investeringsprogrammet i løpet av perioden:

- Tilstrekkelig slukkevann Torpa barne- og ungdomsskole
- Varig løsning kontorer til brannsjef/varabrannsjef og feiere
- Investeringer i forbindelse med boligsosial handlingsplan
- Investeringer i Synnfjellet
- Utvikling av næringsareal slik at det er klart for bygging
- Boligområde – attraktive eneboligtomter i Dokka
- Flomtiltak Tonlia

- Smitterom Landmo
- Møbler kommunestyresalen
- 6-8 omsorgsboliger med fellesareal for voksne tjenestemottakere
- Restaureringstiltak på kirkebygg
- Utbygging av den digitale Landsbyen

4. Økonomiplan 2021-2024 med budsjett 2021 i tall

Oversiktene utarbeides og legges fram i kommunestyremøte 17.12.

4.1 Bevilgningsoversikt – drift

4.2 Bevilgningsoversikt drift B-skjema (1B)

4.3 Bevilgningsoversikt – investering

4.4 Bevilgningsoversikt investering B-skjema (2B)

4.5 Økonomisk oversikt drift

4.6 Oversikt over gjeld og vesentlige forpliktelser

5. Gebyr og betalingssetter 2021

Inn gebyr for salg av tomt

1 BETALINGSSATSER - SENTRUM KINO			
Kategori	2020	% - vis endring	2021
Barn	90 (100)	0,0 %	90 (100)
Voksen	110 (120)	0,0 %	110 (120)
Prisene i parentes gjelder filmer med særlig høy leiepris, f.eks. 3D-film.			
Leie kinosal - interne arrangører NLK - (f.eks. skoler)	0	0,0 %	0
Leie kinosal - lokale lag - pr. inntektsgivende arr.	2 250	2,2 %	2 300
Leie kinosal - lokale lag - pr. øving	225	2,2 %	230
Leie kinosal - andre - private arrangører *	5 600	1,8 %	5 700
Leie Lokverkstedet - interne arrangører NLK	0	0,0 %	0
Leie Lokverkstedet - lokale lag pr. arrangement	0	0,0 %	0
Leie Lokverkstedet - lokale lag pr. øving	0	0,0 %	0
Leie Lokverkstedet - andre arrangører pr. arrangement *	5 600	1,8 %	5 700
Leie Lokverkstedet - andre arrangører pr. øving	225	2,2 %	230
Ekstraordinær rydding/renhold Lokverkstedet - pr. time	Ny	0,0 %	400
* Ved arrangementer med ekstern arrangør i Sentrum kino og Lokverkstedet kan Tjenesteområdeleder framforhandle høyere leiepris dersom inntekspotensialet vurderes å være spesielt stort.			

2 Kulturskolen			
Kategori	2020	% - vis endring	2021
Ordinær elevavgift	1 320	6,8 %	1 410
Moderasjon dans	880	6,8 %	940
Elevavgift voksne (over 19 år)	2 640	-46,6 %	1 410
Direksjon av skolekorps	16 760	7,4 %	18 000
Kulturskolen har moderasjonsordning for familier som betaler for mer enn 2 dansegrupper.			
Det betales ordinær pris for 2 dansegrupper (kr 1.410,- pr. gruppe pr. halvår). For de resterende gruppene betales kr 940,- pr. halvår. Ordningen gjelder pr. familie.			

3 LEIE AV DOKKAHALLEN OG UMLEIE AV Plasser til salg, Tivoli, utstillinger m.v			
Areal	2020	% - vis endring	2021
0 - 49 kvm/dag	247	1,6 %	251
50 - 249 kvm/dag	400	1,5 %	406
250 - 499 kvm/dag	562	1,6 %	571
500 - 999 kvm/dag	767	1,6 %	779
Over 1000 kvm/dag	962	1,6 %	977
Leie Dokkahallen pr time	210	1,4 %	213

Leie svømmehallen pr time	682	1,6 %	693
---------------------------	-----	-------	-----

4 HUSLEIE KOMMUNALE BOLIGER

		2020	% - vis endring	2021
Omsorgsleilighet	Furuholtet	6 496	1,6 %	6 600
Omsorgsleilighet	Rudsgt. 6-12	6 496	1,6 %	6 600
Omsorgsleilighet	Rudsgt. 18 L	6 496	1,6 %	6 600
Omsorgsleilighet	Torpavegen 24 A	7 328	1,6 %	7 445
Omsorgsleilighet	Torpavegen 24 F	7 328	1,6 %	7 445
Omsorgsleilighet	Torpavegen 24 B-D	8 288	1,6 %	8 420
Omsorgsleilighet	Torpavegen 24 I-H	9 916	1,6 %	10 075
Omsorgsleilighet	Korsvold	8 485	1,6 %	8 620
Omsorgsleilighet	Gamlevn. 43-45	7 643	1,6 %	7 765
Omsorgsleilighet	Gamlevn. 47	8 308	1,6 %	8 440
Trygdeleilighet	Landmovn. 2-12	4 708	1,6 %	4 783
Trygdeleilighet	Gamlevn. 35-37	4 708	1,6 %	4 783
Utleiebolig	Storgata 21	4 847	1,6 %	4 925
Utleiebolig	Dokken 17	5 176	1,6 %	5 259
Utleiebolig	Vokksgata 27	4 846	1,6 %	4 924
Utleiebolig	Doktorhaugen 3	6 500	1,6 %	6 604
Utleieleilighet	Nybovn 12-22	4 669	1,6 %	4 744
Utleieleilighet	Nybovn 20	5 876	1,6 %	5 970
Utleieleilighet	Jevnakervn. 26F	9 250	1,6 %	9 398
Utleieleilighet	Jernb.gt. 3	5 965	1,6 %	6 060
Utleieleilighet	Stasjonsvegen 3 Sør	4 872	1,6 %	4 950
Utleieleilighet	Stasjonsvegen 3 Nord	5 582	1,6 %	5 670
Utleieleilighet	Villavn.	4 847	34,1 %	6 500
Utleieleilighet	Elgtråkket 5	5 763	1,6 %	5 855
Utleieleilighet	Elgtråkket 7-21	6 029	1,6 %	6 125
Utleieleilighet	Elgtråkket 14	5 633	1,6 %	5 723
Utleieleilighet	Elgtråkket 6	6 707	1,6 %	6 814
Utleieleilighet	Elgtråkket 12	8 634	1,6 %	8 772

5 VANN - AVLØP - RENOVASJON - SEPTIK

	2020	Inkl mva	%- vis endring	2021	Inkl mva
Vann/avløp Dokkaområdet					
Fastavgift vann	2 045	2 556	0,0 %	2 045	2 556
Fastavgift avløp	2 575	3 219	0,0 %	2 575	3 219
Forbruk pr kbm vann	26,00	33	0,0 %	26,00	33
Forbruk pr kbm avløp	33,00	41	0,0 %	33,00	41
Gebyr for manglende innrapportering av vannmålerstand (mva.fritt)	500	500	0,0 %	500	500
Tilknytningsavgifter Dokkaområdet					
Lav sats vann pr kvm	65	81	0,0 %	65	81
Lav sats avløp pr kvm	125	156	0,0 %	125	156
Middels sats vann pr kvm (mva.fritt)	25	25	0,0 %	25	25
Middels sats avløp pr kvm (mva. fritt)	45	45	0,0 %	45	45
Normal sats vann pr kvm (mva. fritt)	210	210	0,0 %	210	210
Normal sats avløp pr kvm (mva. fritt)	230	230	0,0 %	230	230
Tilbygg næringsbygg	Ny			5 000	6 250

Midlertidig tilknytning	10 000	12 500	0,0 %	10 000	12 500
Næring, vann	20 000	25 000	0,0 %	20 000	25 000
Næring, avløp	30 000	37 500	0,0 %	30 000	37 500
Ved omdisponering av eksisterende bygg, f.eks. endring fra kaldt lager til varmt lager, tilkommer det ikke ny tilknytningsavgift					
Vann/avløp Synnfjell Øst					
Fastavgift vann	3 140	3 925	1,9 %	3 200	4 000
Fastavgift avløp	3 260	4 075	1,8 %	3 320	4 150
Fastavgift vann anneks som boenhet	1 570	1 963		1 600	2 000
Fastavgift avløp anneks som boenhet	1 630	2 038		1 660	2 075
Forbruk pr kbm vann fritidseiendommer	10	12,5	0,0 %	10	12,5
Forbruk pr kbm avløp fritidseiendommer	12	15	0,0 %	12	15
Forbruk vann pr kvm næringseiendommer	10	12,5	0,0 %	10	12,5
Forbruk avløp pr kvm næringseiendommer	12	15	0,0 %	12	15
Tilknytningsavgifter Synnfjell Øst					
Lav sats*	20 000	25 000	0,0 %	20 000	25 000
Normal sats*	130 000	130 000	0,0 %	130 000	130 000
Normal sats (hytter<80m2 BRA og tomt<500m2)*	70 000	70 000	0,0 %	70 000	70 000
Normal sats leilighet	50 000	50 000	0,0 %	50 000	50 000
Høg sats*	50 000	50 000	0,0 %	50 000	50 000
Anneks*	30 000	30 000	0,0 %	30 000	37 500
Næringsbygg vann	20 000	25 000	0,0 %	20 000	25 000
Næringsbygg avløp	30 000	37 500	0,0 %	30 000	37 500
Tilbygg næringsbygg	5 000	6 250	0,0 %	5 000	6 250
Midlertidig tilknytning	10 000	12 500	0,0 %	10 000	12 500
* Ved tilknytning av kun vann eller kun avløp, fakturere gebyr 50 %.					
Fritidsboliger faktureres lav + normal sats. Anneks og næring har selvstendige gebyrsatser.					
Gebyrene for fritidsboliger og leiligheter gjelder pr boenhet.					
Renovasjon fritidsboliger pr år					
140 liter	1 230	1 538	0,0 %	1 230	1 538
Container	1 230	1 538	0,0 %	1 230	1 538
Overtredelsesgebyrer containerrenovasjon (mva.fritt)	750	750	0,0 %	750	750
I tillegg kommer alle kostnader v/opprydding, fjerning og levering.					
Renovasjon husholdninger pr år (pris basert på restavfallsdunk)					
80L Restavfall	1 743	2 179	0,0 %	1 743	2 179
140L Restavfall/Standardabonnement	2 050	2 563	0,0 %	2 050	2 563
240L Restavfall	2 460	3 075	0,0 %	2 460	3 075
360L Restavfall	4 613	5 766	0,0 %	4 613	5 766
660L Restavfall	7 688	9 610	0,0 %	7 688	9 610
Dunksamarbeid (std - 15%)	1 743	2 179	0,0 %	1 743	2 179
Fradrag hjemmekompost	-205	-256	0,0 %	-205	-256

Ved gjenvinningsstasjonene gjelder avgifter vedtatt av Horisont					
Sepik slam (nytt oppsett)					
Kontrollgebyr septik	335	419	0,0 %	335	419
Slamavskiller for bolig (inntil 4 m3)	1 625	2 031	0,0 %	1 625	2 031
Tett tank for bolig (inntil 6 m3)	2 130	2 663	0,0 %	2 130	2 663
Minirensanlegg for bolig	1 625	2 031	0,0 %	1 625	2 031
Slamavskiller for fritidsbolig (inntil 4 m3)	2 025	2 531	0,0 %	2 025	2 531
Tett tank for fritidsbolig (inntil 6 m3)	2 530	3 163	0,0 %	2 530	3 163
Minirensanlegg for fritidsbolig	2 025	2 531	0,0 %	2 025	2 531
Pris pr m3 utover standard størrelse (4/6 m3)	335	419	0,0 %	335	419
Gebyr for ikke nedbrytbare produkter i septiktank	5 000	5 000	0,0 %	5 000	5 000
Akuttømminger bestilt før kl. 12.00 på hverdager utføres til vanlig honorar.					
Akuttømminger etter kl. 15.00 på hverdager tillegges et kveldstillegg på kr 980,- eks. mva.					
Akuttømminger etter kl. 21.00 og på helg/helligdager tillegges et tillegg på kr 1.340,- eks mva.					
Gebyr for manglende tilgang til septikanlegg ved tømning kr 500,- eks mva					
Ved fortetninger av ikke- nedbrytbare produkter som må leveres som spesialavfall, faktureres overtredelsesgebyr					
Matavfall storhusholdninger					
Reguleres etter vedtak av Horisont					

6	SAKSBEHANDLING ETTER PLAN- OG BYGNINGSLOVEN			
		2020	% - vis endring	2021
	Kap. 19 Dispensasjon			
	§ 19-2 Dispensasjon fra LNF-området for enkle tiltak (garasje, tilbygg, osv) i kommuneplanens arealdel/ reg.planer og mindre avvik i gjeldende planer f.eks. takvinkel på tilbygg til eksisterende bygninger der tiltaket kommer i konflikt med gjeldende bestemmelser - Uten høring	1 326	3,0 %	1 366
	§ 19-2 Dispensasjon fra PBL m/forskrifter og gjeldende arealplan. Dispensasjoner som ikke krever høring etter pbl av 2008 kap. 19 og/eller politisk behandling. Pr. forhold:	5 432	3,0 %	5 595
	§ 19-2 Fradeling og dispensasjon fra PBL m/forskrifter og gjeldende arealplan. Dispensasjoner som ikke krever høring etter pbl av 2008 kap. 19 og/eller politisk behandling.	7 605	3,0 %	7 833
	§ 19-2 Dispensasjon som krever høring etter pbl av 2008 kap. 19 og/eller politisk behandling:	10 864	3,0 %	11 190
	§ 19-2 Fradeling og dispensasjon som krever høring etter pbl av 2008 kap. 19 og/eller politisk behandling:	13 036	3,0 %	13 427
	§ 19-2 Ved flere disp. forhold; pr. forhold etter første	3 259	3,0 %	3 357

§ 20-3, jf. § 20-1 Søknadspliktige tiltak som krever ansvarlige foretak, rammetillatelse eller igangsettingstillatelse			
§ 20-3, jf. § 20-1a Boligbygg, en boenhet	16 295	7,4 %	17 500
Tillegg pr boenhet utover den første	2 716	84,1 %	5 000
§ 20-3, jf. § 20-1a Fritidsbolig, selvstendig enhet	13 036	15,1 %	15 000
§ 20-3, jf. § 20-1a Frittliggende anneks på bolig	4 345	3,0 %	4 476
§ 20-3, jf. § 20-1a Frittliggende anneks på fritidseiendom 0-25 kvm BYA	4 345	3,0 %	4 476
§ 20-3, jf. § 20-1a Frittliggende anneks på fritidseiendom 26-50 kvm BYA	5 975	3,0 %	6 154
§ 20-3, jf. § 20-1a Frittliggende garasje/uthus på bolig/fritidseiendom, areal over 70 kvm BYA	5 432	3,0 %	5 595
§ 20-3, jf. § 20-1a Frittliggende garasje/uthus på bolig m/ boenhet	8 148	53,4 %	12 500
§ 20-3, jf. § 20-1a Tilbygg/påbygg/underbygg over 50 m2 BRA	4 345	72,6 %	7 500
Tillegg pr. tilbygg/påbygg/underbygg utover det første	2 173	15,1 %	2 500
Tilbygg/påbygg/underbygg som inneholder ny boenhet, boligeiendom	13 036	15,1 %	15 000
Tilbygg/påbygg/underbygg som inneholder ny boenhet, fritidseiendom	10 864	15,1 %	12 500
§ 20-3, jf. § 20-1a Andre bygg enn bolig og fritidsbygg. Nybygg, tilbygg, påbygg, underbygging. Tiltaksklasse 1	16 295	7,4 %	17 500
§ 20-3, jf. § 20-1a Andre bygg enn bolig og fritidsbygg. Nybygg, tilbygg, påbygg, underbygging. Tiltaksklasse 2	32 591	7,4 %	35 000
§ 20-3, jf. § 20-1a Andre bygg enn bolig og fritidsbygg. Nybygg, tilbygg, påbygg, underbygging. Tiltaksklasse 3	54 318	10,5 %	60 000
§ 20-3, jf. § 20-1a Andre bygg enn bolig og fritidsbygg. Nybygg, tilbygg, påbygg, underbygging. Pr. påbegynte 100 kvm over 400 kvm BRA	2 716	10,5 %	3 000
§ 20-3, jf. § 20-1a Driftsbygninger i landbruk over 1000 kvm eller tilbygg der totalt bygg blir over 1000 kvm	10 864	15,1 %	12 500
§ 20-3, jf. § 20-1a Ledningsnett VA, tiltaksklasse 1	5 432	19,7 %	6 500
§ 20-3, jf. § 20-1a Ledningsnett VA, tiltaksklasse 2	10 864	19,7 %	13 000
§ 20-3, jf. § 20-1a Ledningsnett VA, tiltaksklasse 3	16 295	19,7 %	19 500
§ 20-3, jf. § 20-1b Vesentlig endring eller reparasjon av bestående byggverk	5 432	3,0 %	5 595
§ 20-3, jf. § 20-1c Fasadeendring	4 345	28,8 %	5 595
§ 20-3, jf. § 20-1d Bruksendring uten bygningsmessige arbeider	3 802	31,5 %	5 000
§ 20-3, jf. § 20-1d Bruksendring som medfører bygningsmessige arbeider	5 432	38,1 %	7 500
§ 20-3, jf. § 20-1d Bruksendring som medfører ny boenhet	8 148	53,4 %	12 500

§ 20-3, jf.§ 20-1e Riving av tiltak, tiltaksklasse 1, som ikke trenger høring av annen myndighet	3 802	3,0 %	3 916
§ 20-3, jf.§ 20-1e Riving av tiltak, tiltaksklasse 1, som er sefrak-registrert eller trenger høring av annen myndighet	5 432	19,7 %	6 500
§ 20-3, jf.§ 20-1e Riving av tiltak, tiltaksklasse 2	10 864	19,7 %	13 000
§ 20-3, jf.§ 20-1e Riving av tiltak, tiltaksklasse 3	21 727	15,1 %	25 000
§ 20-3, jf.§ 20-1f Oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner, tiltaksklasse 1	3 802	31,5 %	5 000
§ 20-3, jf.§ 20-1f Oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner, tiltaksklasse 2	7 605	18,4 %	9 000
§ 20-3, jf.§ 20-1f Oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner, tiltaksklasse 3	16 295	10,5 %	18 000
§ 20-3, jf.§ 20-1g Oppdeling, sammenføring av bruksenheter i bolig, samt ombygging som medfører fravikelse av bolig	3 802	31,5 %	5 000
§ 20-3, jf.§ 20-1h Oppføring av innhegning mot vei/ av eiendom	3 802	31,5 %	5 000
§ 20-3, jf.§ 20-1i Skilt eller reklameinnretninger	3 802	31,5 %	5 000
§ 20-3, jf.§ 20-1j Plassering av midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg.	3 802	31,5 %	5 000
§ 20-3, jf.§ 20-1k Vesentlig terrenginngrep, tiltaksklasse 1	3 802	31,5 %	5 000
§ 20-3, jf.§ 20-1k Vesentlig terrenginngrep, tiltaksklasse 2	7 605	18,4 %	9 000
§ 20-3, jf.§ 20-1k Vesentlig terrenginngrep, tiltaksklasse 3	16 295	10,5 %	18 000
§ 20-3, jf.§ 20-1l Anlegging av veg, parkeringsplass eller landingsplass	3 802	31,5 %	5 000
§ 20-3, jf.§ 20-1m Deling av eiendom eller bortfeste av enhet i mer enn 10 år, utenfor byggesone og i uregulert område	5 432	10,5 %	6 000
§ 20-3, jf.§ 20-1m Deling av eiendom med grenser som er i samsvar med plan	2 716	10,5 %	3 000
§ 20-3, jf.§ 20-1m Søknad om tilleggsarealer/grensejusteringer	3 259	7,4 %	3 500
§ 20-4 Tiltak som kan forestås av tiltakshaver, rammetillatelse eller igangsettingstillatelse			
§ 20-4a Tilbygg, påbygg, underbygging av bolig/fritidseiendom < 50 kvm	3 802	31,5 %	5 000
§ 20-4a Tilbygg til garasjer, uthus på bolig/fritidseiendom < 50 kvm	3 802	31,5 %	5 000
§ 20-4a Frittstående tiltak på bebygd eiendom inntil 70 kvm	3 802	31,5 %	5 000
§ 20-4b Alminnelige driftsbygninger i landbruket med samlet BRA under 1000 kvm:			
Bygninger for husdyrhold inntil 1000 kvm (Nybygg)	7 605	18,4 %	9 000
Bygninger for personopphold (Nybygg)	13 580	10,5 %	15 000
Andre landbruksbygg (Nybygg redskapshus, o.l.)	5 432	10,5 %	6 000

Tilbygg (gjelder alle landbruksbygg) fra 0 - 100 kvm	3 713	34,7 %	5 000
Tilbygg (gjelder alle landbruksbygg) fra 101 - 500 kvm	5 305	41,4 %	7 500
Tilbygg (gjelder alle landbruksbygg) fra 501 - 1000 kvm	7 426	21,2 %	9 000
Tilbygg med personopphold (uavhengig av størrelse)	7 426		9 000
Alminnelige driftsbygninger i landbruket med samlet BRA over 1000 kvm se § 20-3, jf. § 20-1a over			
§ 20-4c Mindre midlertidige eller transportable bygninger, konstruksjoner eller anlegg	3 802	31,5 %	5 000
§ 20-4e Andre mindre tiltak som kan forestås av tiltakshaver	3 802	31,5 %	5 000
§ 21-4 Tillegg for igangsettingstillatelse etter gitt rammetillatelse			
§ 21-4 Igangsettingstillatelse, for hver igangsettingstillatelse	3 802	31,5 %	5 000
§ 21-10 Midlertidig brukstillatelse	1 901	31,5 %	2 500
§ 21-10 Ferdigattest	1 630	22,7 %	2 000
§ 21-10 Ferdigattest for tilbygg < 50 m2	543	38,1 %	750
§ 21-10 Ferdigattest for pipe	272	10,5 %	300
§ 21-10 Ferdigattest for tiltak etter § 20-4, < 15 m2	272	10,5 %	300
			300
Endring av gitte tillatelser			
Endrings-/tilleggssøknad, pr. endring/tillegg § 20-3-tiltak	2 716	10,5 %	3 000
Endrings-/tilleggssøknad, pr. endring/tillegg § 20-4-tiltak	1 358	10,5 %	1 500
Endring av ansvarsrett	1 086	15,1 %	1 250
Godkjenning av foretak for ansvarsrett			
§ 22-3 Godkjenning, samt utviding av godkjennings-område, SØK, PRO, UTF, KTR - Der foretak ikke oppfyller kravene	3 259	7,4 %	3 500
§ 6-8 Byggesaksforskriften, godkjenning av selvbygger for SØK, PRO, UTF for inntil 2 av disse funksjonene (bolig og/eller fritidsbolig)	2 173	15,1 %	2 500
§ 6-8 Byggesaksforskriften, godkjenning av selvbygger for SØK/PRO/UTF for alle funksjonene (bolig og/eller fritidsbolig)	3 259	7,4 %	3 500
§ 6-8 Byggesaksforskriften, Senere godkjenning av selvbygger for SØK, PRO, UTF (bolig og/eller fritidsbolig)	2 122	17,8 %	2 500
§ 32-8 Overtredelsesgebyr			

Ulovlig igangsatt arbeid, eller andre brudd på bestemmelser gitt i eller i medhold av pbl.kan medføre illeggelse av overtredelsesgebyr med hjemmel i § 32-8. Se satser i byggesaksforskriften (SAK10) § 16-1.			
Avslag på byggesøknad og byggesøknad hvor tiltakshaver avbryter behandling			
Dersom deling- og/eller byggesøknader fører til avslag eller avbrytes av tiltakshaver før ferdigbehandling, skal det betales 50 % av fullt gebyr. Evt. dispensasjonsgebyr som følger saken må betales fullt ut.			
Ny søknad om utslippstillatelse, eller etter pålegg om utbedring samt utviding av eksisterende anlegg			
1-15 pe (1-3 boliger)	3 802	31,5 %	5 000
16 - 50 pe	7 605	18,4 %	9 000
51 - 100 pe	16 295	10,5 %	18 000
101 - 1000 pe	32 591	7,4 %	35 000
1001 - 2000 pe	48 886	7,4 %	52 500
Behandling av VA plan - Større utslippssaker som medfører utlegging til offentlig ettersyn, befarings, innhenting av uttalelser, omfattende anleggskontroll o.l.: - Tiltakshaver/søker må selv dekke utgifter vedr. annonsering, ekstern faguttalelse/vurdering/behandling o.l.	10 864	19,7 %	13 000
Ny søknad om utslippstillatelse, eller etter pålegg om utbedring samt utviding av eksisterende anlegg i henhold til godkjent VA plan			
1-15 pe (1-3 boliger / hytter)	2 173	15,1 %	2 500
Behandling av ulovlig utslipp			
2 ganger det opprinnelige gebyret			
Behandling av søknad om endring av tillatelse			
Viser til gebyr for endring av gitte tillatelser for byggesaker.			
Ferdigattest for avløpsanlegg	1 630	22,7 %	2 000
Dersom søknad om utslippstillatelse fører til avslag skal det betales 50 % av fullt gebyr.			
Gebyrer etter Forurensningsloven			
§ 52 a Kontroll av private avløpsanlegg, herunder tette avløpstanker	335	0,0 %	335

Plansaker			
Gebyr skal fastsettes etter de gebyrsatser som gjelder når planen er innlevert til kommunen for behandling.			
Ved endelig avslag av reguleringsforslag betales 50 % gebyr.			
Dersom det ikke har vært framdrift i en reguleringssak i løpet av de tre siste år, blir saken regnet som avslutta.			
Dersom gebyret er åpenbart urimelig i forhold til de prinsipp som er lagt til grunn for gebyrreglene, og det arbeid kommunen har hatt, kan kommunen etter eget tiltak eller etter søknad fastsette et forholdsmessig gebyr.			
Krav om utarbeidelse av bebyggelsesplan (etter gammel plan- og bygningslov) i gjeldende (flate)reguleringsplanar skal følges opp med utarbeiding av detaljregulering.			
Pbl Kap. 12 Behandling av private reguleringsplaner			
§ 12-9 Fastsettelse av planprogram	15 000	0,0 %	15 000
Grunngebyr	40 000	0,0 %	40 000
Gebyr per daa for de første 50 daa	2 000	0,0 %	2 000
Gebyr per daa utover de første 50daa	1 500	0,0 %	1 500
Ved fastsetting av det arealavhengige gebyret skal underformål til følgende hovedformål ikke regnes med i gebyrgrunnlaget: LNF og Bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone (gjelder ikke småbåthavn)			
Endring av reguleringsplan som omfatter hele planområdet behandles som ny plan med fullt gebyr.			
Endring av del av reguleringsplan som krever full planprosess (behandling etter pbl § 12-3). Plangebyr regnes ut fra areal berørt av planendringen:			
Mindre endring av reguleringsplan som ikke krever full planprosess (jf. pbl § 12-14):			
	15 000	0,0 %	15 000

7 FELLINGSavgifter for elg og hjort			
Dyreart/gruppe	2020	% - vis endring	2021
Elg - voksen	485	0,0 %	485
Elg - kalv	285	0,0 %	285
Hjort - voksen	370	0,0 %	370
Hjort - kalv	225	0,0 %	225

8 BETALINGSSATSER FOR TJENESTER I LANDBRUKET			
Beskrivelse	2020	% - vis endring	2021
Delingssaker etter jordlovens §12	2 000	0,0 %	2 000

Konsesjonssaker, minstegebyr	2 500	0,0 %	2 500
Konsesjonssaker, tillegg 3 promille av første 1 million + 2 promille av overskytende			
Konsesjonssaker, makssats	5 000	0,0 %	5 000

9 FEIE- OG TILSYNSAVGIFTER

Tjeneste	2020	% - vis endring	2021
Feiing/tilsyn av piper og ildsteder pr stk	450	0,0 %	450
Tilleggsavgift for feiing på bolig som ikke har tilrettelagt for feiing ved første besøk	350	0,0 %	350
Feiing av hyttepiper utover ordinært besøk	890	0,0 %	890
Feie og tilsynsavgift hytte/ fritidseiendom*	100	50,0 %	150
* Ved 3 eller flere piper på fritidseiendommer faktureres 100,- ekstra pr år			

10 BETALING FOR UTRYKNING VED UNØDVENDIGE ALARMER

Beskrivelse	2020	% - vis endring	2021
Utrykning ved unødvendig alarm på automatiske alarmanlegg	4 800	14,6 %	5 500

11 BETALING FOR HELSETJENESTER

Beskrivelse	2020	% - vis endring	2021
Konsultasjon ved reisevaksinering	220	2,3 %	225
Konsultasjon ved flergangsvaksinering	110	9,1 %	120
Influensavaksine inkl. konsultasjon	250	0,0 %	250
Konsultasjon når egen vaksine medbringes	90	11,1 %	100
Audiometri (hørselsundersøkelse)	185	2,7 %	190
Egenbetaling på dagtilbud avdeling for psykisk helsearbeid	42	7,1 %	45
Egenbetaling mandagskveld avdeling for psykisk helse	52	5,8 %	55
Egenbetaling for kortere turer avdeling for psykisk helsearbeid	110	4,5 %	115
Egenbetaling for Sverige-tur avdeling for psykisk helsearbeid	340	2,9 %	350

12 BETALINGSSATSER FOR HELSE OG OMSORG

Praktisk bistand inkl. BPA, månedsabonnement	2020	% - vis endring	2021
Inntekt under 2 G (pris fastsettes av staten. Kjent i slutten av desember)	210	-100,0 %	
av desember)			
Inntekt 2 - 3 G	1 390	1,4 %	1 410
Inntekt 3 - 4 G	2 210	1,4 %	2 240
Inntekt 4 - 5 G	2 925	1,5 %	2 970
Inntekt over 5 G	3 745	1,5 %	3 800
Praktisk bistand inkl. BPA, timespris			
Inntekt under 2 G	400	1,3 %	405

Inntekt 2 - 3 G	400	1,3 %	405
Inntekt 3 - 4 G	400	1,3 %	405
Inntekt 4 - 5 G	400	1,3 %	405
Inntekt over 5 G	400	1,3 %	405
Ambulerende vaktmester			
Pr påbegynte time	400	1,3 %	405
Fysio-/ergoterapi-tjenesten			
Egenbetaling kommunal fysioterapi			
Pris fastsettes av Helsedirektoratet og Nordre Land kommune følger til en hver tid disse. For gjeldene takster, se Helfo.no			
Opphold			
Opphold i omsorgssenter, pr døgn	155	3,2 %	160
Mat opphold, pr døgn	130	3,8 %	135
Dagopphold	180	2,8 %	185
Betaling for skyss til og fra dagopphold for eldre og demente	100	0,0 %	100
Betaling for skyss til og fra Dokka vedsenter, dagsenter og ASVO per tur	30	0,0 %	30
Egenbetaling transport kommunal bil (pris pr km)	4,03	0,0 %	4,03
Trygghetsalarmer			
Leie pr måned	375	1,3 %	380
Betaling for ekstra smykke	50	0,0 %	50

13 BETALINGSSATSER KOST/MIDDAGSMAT HELSE OG OMSORG											
Tjeneste	2020	% - vis endring	2021								
Kost for beboere i omsorgssenter fullkost Pr. mnd	4380	1,6 %	4450								
Middag i kantine	88	8,0 %	80								
Dessert			15								
Middag utkjørt	88	8,0 %	80								
Dessert			15								
<p>Kost i omsorgssenter vil være en abonnementsordning der man har en fastpris pr. mnd Unntak er ved innleggelse på sykehus eller annen institusjon.</p> <p>I tillegg kommer satser som skal benyttes i beregningen av brukerbetaling for langtidsplass.</p> <p>Korttidsopphold Landmo (beregnes etter § 4 i forskriften) (Ny pris kjent i desember)</p> <tr> <td>Døgnopphold</td> <td>170</td> <td>-100,0 %</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Dag/nattopphold</td> <td>90</td> <td>-100,0 %</td> <td></td> </tr>				Døgnopphold	170	-100,0 %		Dag/nattopphold	90	-100,0 %	
Døgnopphold	170	-100,0 %									
Dag/nattopphold	90	-100,0 %									
<p>Mer enn 60 døgn korttidsopphold i et kalenderår betales det som for langtidsopphold.</p> <p>På korttidsopphold i sykehjem vet man ikke noe om det blir noen økning ennå, da dette blir bestemt sentralt. Det kommer nye satser på dette fra helsedirektoratet en gang i desember. Nordre Land kommune forholder seg her til forskriftene.</p> <p>Langtidsopphold Landmo (beregnes etter § 3 i forskriften)</p>											

Kurdøgnprisen, maxpris pr døgn	2 935	3,2 %	3 028
<p>Fradrag boutgifter:</p> <p>Beboere med bankinnskudd under 1 G, kan få refundert inntil kr 3.000,- pr måned i 3 måneder for dokumenterte utgifter.</p> <p>Beboere som på innflyttingstidspunktet har bankinnskudd på over 1 G, vil som hovedregel ikke få refundert boutgifter.</p> <p>Ved særskilte tilfeller kan ny søknad vurderes utover 3 måneder.</p> <p>Korttidsopphold som betales som for langtidsopphold (det vil si over 60 døgn), gir fradrag inntil kr 3.000,- for enslige og kr 1.500,- for samboende for dokumenterte utgifter.</p> <p>Etterberegning av vederlaget foretas etter at ligninga for foregående år er ferdig. Kontrollberegning foretas ved behov eller når det forekommer endringer.</p>			

14	FORELDREBETALING I SKOLEFRIDITSORDNINGEN			
	Beskrivelse	2020	%-vis endring	2021
	2 dager = 40 % plass, pris pr måned	1 450	0,00 %	1 450
	3 dager = 60 % plass, pris pr måned	2 050	0,00 %	2 050
	4 dager = 80 % plass, pris pr måned	2 600	0,00 %	2 600
	5 dager = 100 % plass, pris pr måned	2 815	0,00 %	2 815
	Kjøp av ekstra dag, pris pr dag	165	0,00 %	165
	Kjøp av dag i ferie	360	0,00 %	360
	Fradrag gratistilbud (leksehjelp) pr time	33	0,00 %	33
	Kjøp av morgenplass/6. time, pr dag	62	0,00 %	62
	Kjøp av morgenplass/6. time, pr måned	1 250	0,00 %	1 250
	Betaling for mat, 100 % plass, pris pr måned	310	0,00 %	310
	Redusert foreldrebetaling i henhold til statens satser.			
	1 dag beregnes uavhengig av tid barnet faktisk er på SFO.			
	Alle bestiller kjernetid, og varsler SFO, med hensyn til bemanning, ved endringer av denne.			
	Turnusplass innarbeides i forhold til % plass.			
	Bestilt plass/dag faktureres uansett oppmøte/fravær.			
	Det gis søskenmoderasjon etter at maxpris oppnås, dvs. full plass 1.barn gis 25 % moderasjon			
	2. barn, 50 % moderasjon 3. barn.			
	Betaling for 38 uker fordelt på 10 måneder.			
	Betaling for opphold i ferier utenfor skoleårets 38 uker, faktureres separat.			

15	FORELDREBETALING I BARNEHAGENE			
	Antall dager - oppholdstid pr dag	2020	% - vis endring	2021
	3 dager	2 005	3,24 %	2 070
	4 dager	2 630	3,04 %	2 710
	5 dager	3 135	3,03 %	3 230
	Ekstra dag (hvis barnehagen har kapasitet)	250 pr dag		
	Barnehagene har 12 måneders åpningstid. Det faktureres 11 måneder pr år (ikke forfall i august).			

Reduksjoner i betaling			
For 2. barn: 30 % moderasjon			
For 3. barn: 50 % moderasjon			
Betalingssatser for heltidsplass skal til enhver tid følge statens gjeldende makssatser. Ved endringer i statens makssatser i løpet av året, vil betalingssatsene for både 3, 4 og 5-dagersplasser i Nordre Land kommune endres tilsvarende.			
Redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid for 2-, 3-, 4-, og 5- åringer, følger statens satser for 2021			

16 KOMMUNAL EIENDOMSSKATT			
	2020	% - vis endring	2021
Alminnelig skattesats	7 o/oo	0 %	7 o/oo
Differensiert skattesats på boliger, fritidsboliger og ubebygde tomter	3,5 o/oo	0 %	3,5 o/oo

17 GEBYRER FOR ARBEIDER ETTER MATRIKKELLOVEN			
	2020	% - vis endring	2021
Oppretting av grunneiendom og festegrund			
Areal fra 0 - 500 m2	8 503	3,0 %	8 758
Areal fra 500 - 2000 m2	18 221	3,0 %	18 768
Areal fra 2001 m2 - økning pr påbegynt 5 da	2 430	3,0 %	2 502
Tilleggsareal til eksisterende tomt ved fradeling			
Areal fra 0-300	Ny		6 700
Areal fra 301-1000	Ny		11 000
Areal over 1000m2 (tillegg pr 1000m2)	Ny		2 700
Oppretting av punktfeste	8 272	2,8 %	8 500
Oppretting av grunneiendom på hel teig			
Faktureres etter medgått tid, timesats.	1 030	2,9 %	1 060
Minstegebyr	3 545	3,0 %	3 650
Matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn			
Areal fra 0 - 500 m2	8 503	3,0 %	8 758
Areal fra 500 - 2000 m2	18 221	3,0 %	18 768
Areal fra 2001 m2 - økning pr påbegynt 5 da	2 430	3,0 %	2 502
Oppmåling av uteareal pr eierseksjon			
Areal fra 0 - 50 m2	3 735	3,0 %	3 847
Areal fra 51 - 250 m2	7 471	3,0 %	7 695
Areal fra 251 - 2000 m2	12 451	3,0 %	12 825
Areal fra 2001 m2 - økning pr påbegynt 5 da	2 430	3,0 %	2 502

Oppretting av anleggseiendom			
Volum fra 0 - 2000 m3	18 221	3,0 %	18 768
Volum fra 2001 m3 - økning pr påbegynt 1000 m3	2 430	3,0 %	2 502
Registrering av jordsameie			
Minstegebyr	3 644	4,3 %	3 800
Registrering av eksisterende jordsameie faktureres etter medgått tid. Timesatsen er kr 500,-			
Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning			
Oppretting uten fullført oppmålingsforretning	3 644	4,3 %	3 800
Viser til 6.1.1, 6.1.2, 6.1.4 og 6.1.5. I tillegg kommer gebyrsatsene under punkt 6.1 for å utføre oppmålingsforretningen			
Avbrudd i oppmålingsforretningen eller matrikulering			
Gebyr for utført arbeid når saken blir trukket før den er fullført, må avvises, ikke lar seg matrikkelføre på grunn av endrede hjemmelsforhold eller av andre grunner ikke kan fullføres, settes til 1/3 av gebyrsatsene etter 6.1 og 6.2			
Grensejustering			
Grunneiendom, festegrunn og jordsameie			
Areal fra 0 - 250 m2	3 735	74,0 %	6 500
Areal fra 251 - 500 m2	7 471	27,2 %	9 500
Ved gebyr for grensejustering kan arealet for involverte eiendommer justeres med inntil 5 % av eiendommens areal (maksgrense 500 m2). Eiendom kan imidlertid ikke avgi areal som i sum overstiger 20 % av eiendommens areal før justeringen. For grensejustering til veg- og jernbaneformål kan andre arealklasser gjelde.			
Anleggseiendom			
Volum fra 0 - 250 m3	6 226	3,0 %	6 413
Volum fra 251 - 1000 m3	9 961	3,0 %	10 260
For anleggseiendom kan volumet justeres med inntil 5 % av anleggseiendommens volum (maksgrense 1000 m3)			
Arealoverføring			
Grunneiendom, festegrunn og jordsameie			
Areal fra 0 - 250 m2	9 718	2,9 %	10 000
Areal fra 251 - 500 m2	18 222	1,0 %	18 400
Arealoverføring pr nytt påbegynt 1 da medfører en økning av gebyret på 2000,-			
Ved arealoverføring skal oppmålingsforretning og tingslysning gjennomføres. Arealoverføring utløser dokumentavgift. Dette gjelder ikke arealoverføring til veg- og jernbaneformål.			
Anleggseiendom			
Volum fra 0 - 250 m3	9 718	2,9 %	10 000
Volum fra 251 - 1000 m3	18 222	3,2 %	18 800
Arealoverføring pr nytt påbegynt 1 da medfører en økning av gebyret på 2000,-			
For anleggseiendom kan volum som skal overføres fra en matrikkelenhet til en annen, ikke være			

registrert på en tredje matrikkelenhet. Volum kan kun overføres til en matrikkelenhet dersom vilkårene for sammenføring er til stede. Matrikkelenheten skal utgjøre et sammenhengende volum

Kartlegging av eksisterende grenser der grensen tidligere er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning			
For inntil 2 punkter	2 490	16,5 %	2 900
For overskytende grensepunkter, pr punkt	619	45,4 %	900
Kartlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt eller kartlegging av rettigheter			
For inntil 2 punkter	4 845	19,7 %	5 800
For overskytende grensepunkter, pr punkt	1 211	7,3 %	1 300
Gebyr for kartlegging av rettigheter faktureres etter medgått tid med 520 kr/time			
Privat grenseavtale			
For inntil 2 punkter eller 100 m grenselengde	4 981	3,0 %	5 131
For hvert nytt punkt eller påbegynt 100 m grenselengde	1 245	3,0 %	1 283
Billigste alternativ for rekvirent velges			
Alternativt kan gebyr fastsettes etter medgått tid med 520 kr/time			
Seksjonering			
Søknadsgebyr	2 000		2 000
I tillegg beregnes timepris etter medgått tidsbruk. Gebyr for eventuell oppmålingsforretning, utstedelse av matrikkelbrev og tinglysing kommer i tillegg.			
Grensemerker pr stk	50	0,0 %	50
Arbeid iht matrikkellova kan faktureres etter medgått tid iht timessats	1 000	0,0 %	1 000
Urimelige gebyr			
Dersom gebyret åpenbart er urimelig i forhold til prinsippet som er lagt til grunn, og det arbeidet og de kostnadene som kommunen har hatt, kan administrasjonssjefen eller den han/hun har gitt fullmakt, av eget tiltak fastsette et passende gebyr. Fullmaktshaver kan under samme forutsetninger og med bakgrunn i grunnlagt søknad fra den som har fått kravet om betaling av gebyr, fastsette et redusert gebyr.			
Betalingstidspunkt			
Beregnet gebyr kan kreves inn enten forskuddsvis eller etterskuddsvis. Dokumenterte utgifter til evt tinglysningsgebyr, dokumentavgifter og/eller pantebokutskriften faktureres i tillegg. Merverdiavgift beregnes ikke.			
Forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken			
Gjør rekvirent under sakens gang forandringer i grunnlaget for matrikkelføring av saken, opprettholdes likevel gebyret.			
Utstedelse av matrikkelbrev			
Matrikkelbrev inntil 10 sider	175	14,3 %	200
Matrikkelbrev over 10 sider	350	0,0 %	350
Endringer i maksimumssatsene reguleres av Statens kartverk i takt med den årlige			

kostnadsutviklingen.

Eiendomsopplysninger: framlegges 17. desember			
Eiendomsmeglerpakke	2400		
Eiendomsmeglerpakke ubebygd tomt	1258		
Eiendomsinformasjon fra Matrikkel	256		
Bygningsdata fra Matrikkel	256		
Grunnkart	256		
Ledningskart	256		
Matrikkelkart/Målebrev	384		
Godkjente bygningstegninger	767		
Byggevedtak	383		
Seksjoneringstillatelse	169		
Administrative grenser fra matrikkel	169		
Gjeldende arealplaner med bestemmelser	384		
Ferdigattest / midlertidig brukstillatelse	320		
Vannforsyning og avløpsforhold	320		
Kommunale avgifter og eiendomsskatt	320		
Restanser og legalpant	320		
Tilknytning til vei	320		
Pipe og ildsted	320		

18	Ved fra Dokka vedsenter			
		2020	% - vis endring	2021
	Bjørkeved/sekk 60 l inkl. mva	74	1,4 %	75
	Blandingsved/sekk 60 l inkl. mva	64	1,6 %	65
	1000L stablet ved	1100	0,0 %	1100
	1000L løs ved	825	3,0 %	850
	Utkjøring pr 1000L pall (minstepris 100,-)	50	0,0 %	50
	Utkjøring, pr sekk (minstepris 100,-)	5	0,0 %	5

NORDRE LAND
KOMMUNE